

VERKENNING

FINANCIERING VAN BURGERCOÖPERATIES

Opgesteld door mr Edgar Wortmann

18 oktober 2020

Elannet BV

Een stille revolutie

In Nederland is een stille revolutie gaande. Een revolutie van burgers die samen verantwoordelijkheid nemen voor de inrichting van hun leefomgeving. Dat doen zij op coöperatieve wijze. Ze maken daarbij gebruik van de coöperatie; een rechtsvorm die economische activiteit verenigt met democratische principes. Deze verkenning geeft initiatiefnemers en bestuurders van burgercoöperaties inzicht in de juridische regeling van de coöperatie in Nederland, en in de voorschriften die van toepassing worden wanneer zij vermogen aantrekken van hun leden en andere belangstellenden.

1 Introductie

Doelgroep en scope

Deze verkenning is bedoeld voor Nederlandse burgercoöperaties die geld ophalen bij hun leden. Met *geld ophalen* wordt daarbij niet bedoeld op inning van contributie of verkoop van producten en diensten. Gedoeld wordt op het aantrekken van vermogen, met name door het uitschrijven van een publiekslening, of door uitgifte van aandelen of obligaties. Deze activiteiten vallen onder financieel toezicht en gedetailleerde (deels Europese) wetgeving. Ze komen bovendien in aanraking met andere rechtsgebieden zoals de bescherming van persoonsgegevens, internetverkoop en aansprakelijkheid.

Deze verkenning schetst de hoofdlijnen van de rechtsgebieden waarmee een burgercoöperatie te maken krijgt wanneer zij vermogen aantrekt van haar leden en andere belangstellenden. Allereerst wordt ingegaan op de implementatie van de coöperatie in het burgerlijk wetboek (hoofdstuk 2). Vervolgens wordt het hoofdonderwerp van deze verkenning belicht: de financiering van burgercoöperaties (hoofdstuk 3). Daarbij worden verschillende financieringsvormen besproken en gerelateerd aan de toepasselijke wettelijke regelingen. Vervolgens worden enkele bijkomende onderwerpen behandeld, te weten: overeenkomst op afstand (hoofdstuk 4), aansprakelijkheid (hoofdstuk 5), de uiteindelijk belanghebbende (hoofdstuk 6) en de wettelijke bescherming van persoonsgegevens (hoofdstuk 7). Dit inleidende hoofdstuk (1) geeft context en hoofdlijnen van waaruit de geboden informatie is te begrijpen.

Gebalanceerde ontwikkeling

Burgercoöperaties zijn bijzonder. Het zijn ondernemingen voorvan de klanten tevens de *eigenaren* zijn. Het belang van de klant en de exploitant zijn daardoor niet gescheiden. Dat schept ruimte voor een bedrijfsvoering die verder kijkt dan financieel gewin. Burgercoöperaties vormen dan ook een belangrijke schakel in de zoektocht naar productieprocessen die minder ontwrichtend zijn voor mens en milieu.

Burgercoöperaties zijn veelal gericht op de inrichting van de leefomgeving en verhoging van het kwaliteits- voorzieningenniveau. Daarbij worden lokale kennis en capaciteiten benut, en wordt gestreefd naar toegevoegde waarde voor de omgeving. Kenmerkend voor de burgercoöperatie is dat zij voorziet in belangen van burgers, en die burgers daarbij actief betreft. Zelfhulp, zelfverantwoordelijkheid en democratie zijn kernwaarden van de coöperatie. Deze bieden tegenwicht aan het dominante stelsel van commerciële exploitatie voor geldelijk gewin.

Emancipatie

De coöperatie is niet nieuw. Zij bestaat al honderden jaren. In het verleden heeft ze stevig bijgedragen aan de emancipatie van bevolkingsgroepen. Boeren bijvoorbeeld wisten via coöperatieve samenwerking hun positie te verbeteren. Nu zijn het de burgers die hun invloed vergroten. In deze tijd waarin overheid en MKB het afleggen tegen het internationale grootkapitaal is dat geen overbodige luxe. Overheid en bedrijfsleven zijn ver van de burger af komen te staan. De burgercoöperatie is daarop een antwoord met perspectief voor democratisering en initiatief van onderop.

Coöperatieve waarden

Rond de coöperatie is een internationaal stelsel ontstaan van zes coöperatieve waarden (zelfhulp, zelfverantwoordelijkheid, democratie, gelijkheid, gelijkwaardigheid en solidariteit) en zeven coöperatieve principes (De 7 ICA-principes)¹, te weten:

1. Vrijwillig en open lidmaatschap
2. Democratische controle door de leden
3. Economische participatie door de leden
4. Autonomie en onafhankelijkheid
5. Onderwijs, vorming en informatieverstrekking
6. Samenwerking tussen coöperaties
7. Aandacht voor de gemeenschap

Het gaat hier om ethische principes die niet altijd juridisch afdwingbaar zijn. Belangrijke elementen ervan zijn echter terug te vinden in de wettelijke implementatie van de coöperatie in het Burgerlijk recht. Deze verkenning bevat de hoofdlijnen van die implementatie.

Nederland

De precieze invulling van de coöperatie verschilt van land tot land. In Nederland heeft de coöperatie het karakter van een vereniging. Dat doet recht aan de principes van vrijwilligheid en democratische controle. Binnen de coöperatie heeft elk lid in principe één stem.

Grote vrijheid

De wettelijke regeling van de coöperatie is relatief beperkt. Dat geeft grote vrijheid. Coöperaties kunnen hun eigen structuur in hoge mate zelf ontwerpen en organisch tot ontwikkeling laten komen. In vergelijking tot besloten vennootschappen bijvoorbeeld, worden coöperaties daarbij minder beperkt door dwingend recht. Dat voordeel heeft echter ook een nadeel. De wetgever rijkt de coöperatie geen gespreid bedje aan. De vormgeving vergt bewuste keuzes. Soms worden die keuzes echter niet bewust gemaakt. Zo wordt er geregeld uitgegaan van door de notaris aangeleverde statuten zonder veel besef van de vele keuzes die

¹Bron: <https://cooperatievlaanderen.be/de-7-cooperatieve-principes-ica-principes>

aan die specifieke statuten ten grondslag liggen. Het vertrekpunt van de coöperatie heeft dan een zekere mate van toevalligheid, wat goed kan uitpakken, maar ook kan gaan knellen.

Consistentie

Organische ontwikkeling van een coöperatie vergt dat met vooruitziende blik te werk wordt gegaan. De uitgangspunten die aan de statuten ten grondslag liggen moeten passen bij de aard en verwachte ontwikkeling van de coöperatie. Gedurende die ontwikkeling moet de consistentie tussen wet, statuten, reglementen, overeenkomsten en besluiten zorgvuldig worden bewaard. Voor de meeste burgercoöperaties is dat een grote uitdaging.

Financieel toezicht

Deze verkenning behandelt de elementaire juridische kenmerken van de coöperatie, naar Nederlands recht. In het bijzonder wordt daarbij ingegaan op de regels die van toepassing worden wanneer een coöperatie vermogen aantrekt van haar leden. Daarmee naderen coöperaties het terrein van banken en beleggingsinstellingen. Het laat zich raden dat er dan erg veel regels om de hoek komen kijken. Burgercoöperaties moeten zien te voorkomen dat ze kwalificeren als beleggingsinstelling of bank. Daarvoor is het allereerst nodig om te weten wat dat is. Het gaat daarbij niet om het alledaagse begrip van bank of beleggingsinstelling, maar om het juridische begrip. In deze verkenning wordt dat uitgediept, zodat coöperaties, gelet op de regels, weten wat ze wel en niet kunnen doen.

Vermogen van het publiek

Veel burgercoöperaties trekken vermogen aan van *het publiek*. Dat hangt ermee samen dat burgercoöperaties iedereen de kans willen geven om mee te doen. Het gevolg is echter dat hierdoor allerlei voorschriften en verboden van toepassing worden waar de coöperatie rekening mee moet houden. In hoofdstuk 3 staat dat in hoofdlijnen beschreven. Dat is geen eenvoudige materie. Het betreft wetgeving voor banken en andere financiële instellingen. Deze is zeer uitgebreid en veranderlijk. Daarbij komt dat de opkomst van burgercoöperaties nieuwe vragen oproept die vanuit de reguliere financiële praktijk nog niet eenduidig zijn beantwoord. Daardoor is het antwoord op wezenlijke vragen niet altijd direct te geven met een simpel 'ja' of 'nee'. In die gevallen wordt het terrein verkend en worden de kaders geschetst van waaruit het onderwerp benaderd moet worden. Daarbij wordt getracht de lezer met de hoofdzaken vertrouwd te maken. Uitputtende juridische analyses en adviezen worden niet gegeven. Dat gaat het bestek en de doelstelling van deze verkenning te buiten.

Consumentenbescherming

Van burgercoöperaties wordt veel gevergd. Dat hangt ermee samen dat ze burgers betrekken en mobiliseren. Ze stimuleren zelfhulp en het nemen van eigen verantwoordelijkheid. Dat wijkt af van het dominante model dat uitgaat van een tegenstelling tussen consument en exploitant. Binnen dat model voorziet de wet de exploitant van instrumenten om zijn

belangen veilig te stellen. De consument wordt daarbij dan enigszins beschermd. Dat gebeurt toenemend op basis van gedetailleerde Europese regels, die het leven van de kleine ondernemer bepaalt niet makkelijk maken.

In het coöperatieve model is de tegenstelling tussen klant en exploitant minder scherp. Als lid is de klant van een coöperatie tevens mede-exploitant. Je zou dan denken dat de regeldruk wat minder kan, daar de klanten, als lid, mede-zeggenschap hebben over de coöperatie als exploitant. Binnen de huidige kaders levert dit echter geen verlichting van regeldruk. Regels van consumentenbescherming moeten onverkort in acht worden genomen. Die regels komt men tegen bij uitgifte van effecten, maar ook bij het contracteren via de website. Deze komen beide in deze verkenning aan de orde.

Uiteindelijk belanghebbende

Een nieuwe ontwikkeling is de uiteindelijk belanghebbende en diens registratie in het UBO-register. In hoofdstuk 6 wordt daar nader op ingegaan. Ook hier neemt de burgercoöperatie een bijzondere plaats in.

Bij veel burgercoöperaties ligt het *uiteindelijk belang* bij de leden. Daarmee verschilt de burgercoöperatie van de vele rechtspersonen waarbij slechts één of meer natuurlijke personen uiteindelijk belanghebbend zijn. Dat laatste is de norm. De wetgever veronderstelt dan ook dat voor elke niet beursgenoteerde rechtspersoon uiteindelijk belanghebbenden kunnen worden aangewezen. Sinds kort wordt door de Kamer van Koophandel zelfs een register bijgehouden waarin per rechtspersoon de uiteindelijk belanghebbenden staan geregistreerd (het UBO-register). Zolang de uiteindelijk belanghebbenden niet bekend zijn kan een rechtspersoon nauwelijks deelnemen aan het rechtsverkeer. Zo kan hij geen bankrekening openen en mogen advocaten en notarissen geen zakelijke relatie met hem aangaan noch transacties voor hem uitvoeren.

Bij oprichting van een burgercoöperatie is het goed mogelijk dat er weldegelijk uiteindelijk belanghebbenden aan te wijzen zijn, zoals bijvoorbeeld de oprichters. In een later ontwikkelingsstadium ligt het echter voor de hand dat er geen uiteindelijk belanghebbende ('UBO') meer is. In dat geval mogen statutaire bestuurders als *pseudo-UBO* worden aangemerkt, zodat de coöperatie toch kan deelnemen aan het rechtsverkeer.

Bescherming van persoonsgegevens

Afgesloten wordt met een korte uiteenzetting van de wettelijke bescherming van persoonsgegevens. Deze is voor deze verkenning vooral van belang wanneer de coöperatie met één of meer dochtermaatschappijen werkt, en deze dochteronderneming bij de leden geld ophaalt. Het ligt dan voor de hand dat moeder en dochter een geïntegreerde database gebruiken en de verantwoordelijkheid voor de gegevensverwerking dan gezamenlijk dragen. Bij de inrichting van één en ander moet dan terdege rekening worden gehouden met de relevante verboden en voorschriften van financieel recht.

2 De coöperatie

Vereniging

Een coöperatie is een vereniging. Dat wil zeggen dat de coöperatie een democratisch karakter heeft en dat het doel en de leden centraal staan. Dat komt onder andere tot uiting doordat alle (niet geschorste) leden toegang hebben tot de algemene vergadering en dat elk lid daar - in principe- één stem heeft ([artikel 2:38](#) lid 1 BW). Via de algemene vergadering hebben de leden bovendien het laatste woord over de inhoud van de statuten (artikel 2:42 en 2:43 BW).

Statuten bevatten de grondregels voor (de organisatie van) de coöperatie. Deze kunnen alleen worden gewijzigd bij besluit van de algemene vergadering (artikel 2:42 lid 1 BW). De statuten bevatten belangrijke keuzes die doorwerken in de verdere structuur van de coöperatie zoals die zich in de loop van tijd via besluiten, reglementen en overeenkomsten verder ontwikkelt.

Wettelijke regeling

De wettelijke regeling van de coöperatie staat in titel 3 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. De daaraan voorgaande titels (1 en 2) van dat wetboek zijn echter ook van toepassing op de coöperatie. Slechts enkele bepalingen zijn daarvan uitgezonderd, te weten [artikel 2:26](#) lid 3 en [2:44](#) lid 2 BW (artikel 2:53a lid 1 BW).²

De wettelijke regeling voor de coöperatie is van dwingend recht (artikel 2:25 BW).³ Er kan slechts van worden afgeweken voor zover dat uit de wettelijke bepalingen blijkt. Die afwijking moet dan veelal in de statuten zijn opgenomen (artikel 2:52 BW).⁴ De notaris zorgt doorgaans dat de relevante wettelijke bepalingen in de statuten zijn verwerkt, ook wanneer de statuten daar niet van afwijken. Toch blijft het kennen van de wet van belang, bijvoorbeeld omdat deze tussentijds kan wijzigen.

Grote vrijheid

De wettelijke regeling van de coöperatie is relatief beperkt. In vergelijking tot de kapitaalvennootschappen (BV en NV) gelden er maar weinig voorschriften. Dat biedt grote vrijheid voor coöperaties. Deze kunnen zich grotendeels inrichten zoals ze dat zelf willen. Die

² Anders dan een gewone vereniging is het de coöperatie toegestaan om winst onder haar leden te verdelen.

³ Artikel 2:25 BW - Van de bepalingen van dit boek kan slechts worden afgeweken, voor zover dat uit de wet blijkt.

⁴ Artikel 2:52 - Voorzover van de bepalingen van deze titel (2) in de statuten kan worden afgeweken, kan deze afwijking alleen geschieden bij op schrift gestelde statuten.

inrichting betreft een samenspel van wet, statuten, besluiten, reglementen en overeenkomsten.

De vrijheid heeft echter ook een keerzijde. Het vergt namelijk grote zorgvuldigheid om de consistentie tussen wet, statuten, besluiten, reglementen en overeenkomsten te bewaren. Inconsistenties kunnen vervelende gevolgen hebben. Een besluit van de coöperatie dat in strijd is met de wet of de statuten, is in beginsel nietig (artikel 2:14 lid 1 BW). Zo kan het gebeuren dat reglementen van de coöperatie bepalingen bevatten, die eigenlijk niet gelden. Dit komt bij burgercoöperaties opvallend vaak voor.

Stoffelijke behoeften

Kenmerkend voor de coöperatie is dat deze voorziet in de stoffelijke behoeften van haar leden (artikel 2:51 lid 1 BW). Dat sluit echter niet uit dat ze daarnaast ook ideële doelen van de leden kan dienen.

Het voorzien in de stoffelijke behoeften van de leden moet gebeuren krachtens overeenkomst. De relatie tussen leden en coöperatie wordt dus niet alleen door statuten en reglementen ingevuld. Het is de bedoeling dat er met de leden ook overeenkomsten worden aangegaan, in het kader van het bedrijf dat de coöperatie uitoefent ('ledenovereenkomsten'). De coöperatie hoeft niet zelf partij te zijn bij die overeenkomsten. Het is geoorloofd dat ze bedrijfsactiviteiten onderbrengt in dochtermaatschappijen die daarover met de leden contracteren.

Verdeling van winst

Een belangrijk verschil met de gewone vereniging is dat een coöperatie winst mag verdelen onder haar leden. Een gewone vereniging mag dat niet (artikel 2:26 lid 3 BW). Dit hangt ermee samen dat een coöperatie in stoffelijke behoeften van haar leden dient te voorzien.

Bijzonder aan de coöperatie is ook dat zij winst kan verdelen via de ledenovereenkomsten. Zo kan zij bij transacties met haar leden lagere verkoopprijzen of hogere inkoopprijzen hanteren. Dit komt tot uiting in de fiscale behandeling van coöperaties.

Verlengstuk

Voor de coöperatie gelden specifieke fiscale regels.⁵ Deze hangen ermee samen dat coöperaties zich hebben ontwikkeld als verlengstuk van de bedrijfsvoering van haar leden. Vooral in de agrarische sector is dit populair geworden. Het stelde boeren in staat om samen

⁵ Een voorbeeld hiervan is dat coöperatieleden gebruik kunnen maken van de fiscale deelnemingsvrijstelling ongeacht de omvang van hun financiële belang in de coöperatie. Dit is een reden waarom de coöperatie ook om fiscale redenen wordt gebruikt.

hun positie te verbeteren en toch zelfstandig te blijven. Door coöperatieve krachtenbundeling konden zij het opnemen tegen de macht van het grootkapitaal.

Bij de burgercoöperatie krijgt het idee van het verlengstuk een ander accent. De burgercoöperatie is immers niet dienstbaar aan de onderneming van haar leden. Zij is dienstbaar aan hun behoefte om vorm te geven aan hun leefomgeving. Daarbij gaat het vooral om verbetering van de omgevingskwaliteit, voor en door de belanghebbenden.⁶

De burgercoöperatie is instrumenteel voor de democratisering van de samenleving. Ook nu weer gaat het om een krachtenbundeling die tegenwicht biedt aan het al maar cumulerende grootkapitaal. De opkomst van burgercoöperaties is daarbij niet los te zien van een overheid die nalaat dat tegenwicht te bieden, en veelal functioneert als verlengstuk van het grootkapitaal.

Vrijheid van vereniging

De coöperatie heeft een grondwettelijk fundament in het recht van vereniging (artikel 8 Gw). Dit betreft onder andere het recht om verenigingen op te richten en om er (g)een lid van te zijn. Een van de gevolgen van de *vrijheid van vereniging* is dat de leden zelf bepalen wie van de vereniging deel uitmaken.

Toelating tot het lidmaatschap

Voor toelating tot het lidmaatschap geeft de wet een praktische invulling. Artikel 2:33 BW bepaalt dat het bestuur beslist over de toelating van een lid waarna bij niet-toelating de algemene vergadering alsnog tot toelating kan besluiten. De statuten kunnen hiervan afwijken, maar nemen dit uitgangspunt meestal over.

Toelating tot het lidmaatschap is een besluit. Een formeel besluit is echter niet altijd vereist. Ook uit andere feiten en omstandigheden kan voortvloeien dat het bestuur een lid heeft toegelaten.

Automatisch lidmaatschap bestaat niet. Het lidmaatschap zal op zijn minst moeten worden aangevraagd. Wel kunnen de statuten bepalen dat iemand die aan bepaalde vereisten voldoet en zich aanmeldt, als lid wordt toegelaten. Dit geldt echter weer niet voor 'B.A.' en 'W.A.' coöperaties. Dat zijn coöperaties die niet elke aansprakelijkheid van de leden hebben uitgesloten (zoals bedoeld in artikel 2:56 BW). Voor dergelijke coöperaties gelden dwingende

⁶ Burgercoöperaties kunnen zich richten op de ontwikkeling van een enkel duurzaam energieproject. Dat is bijvoorbeeld het geval bij postcoderooscoöperaties die lokaal duurzame stroom opwekken ter dekking van lokaal verbruik van de leden. Meestal hebben burgercoöperaties echter een meeromvattend doel zoals de ontwikkeling van een gebalanceerde lokale duurzame energievoorziening. Een dergelijke coöperatie ontplooit tal van activiteiten gericht op het besparen van energie en lokale productie en verbruik van duurzame energie.

voorschriften over de wijze waarop het lidmaatschap wordt verkregen en kan worden opgezegd (artikel 2:61 BW). Ook gelden er voorschriften voor de administratie van één en ander.

Weigering van toelating

In beginsel kan de coöperatie gegadigden de toelating weigeren. Het zal niet snel voorkomen dat een coöperatie dat niet mag. Slechts in uitzonderlijke gevallen is dat denkbaar, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een openbaar aanbod aan allen die aan bepaalde vereisten voldoen.

Kwaliteitseisen voor het lidmaatschap

De coöperatie kan in haar statuten eisen opnemen waaraan een persoon moet voldoen om lid te kunnen zijn. Wanneer een lid niet (meer) aan deze eisen voldoet kan de coöperatie diens lidmaatschap opzeggen (artikel 2:35 lid 2). Deze eisen moeten dan wel een statutaire basis hebben. Het grondwettelijke discriminatieverbod (artikel 1 Gw) stelt in beginsel geen grens aan de mogelijkheid om kwaliteitseisen te stellen.

Beëindiging van het lidmaatschap

Wie eenmaal lid is, kan niet zonder vorm van proces uit de coöperatie worden gezet. Andersom kan iemand ook niet worden verplicht om lid te zijn of lid te blijven. Artikel 2:35 BW voorziet dwingend in opzegmogelijkheden van beide kanten. Zowel het lid als de vereniging moet het lidmaatschap kunnen opzeggen.

Het lidmaatschap eindigt door de dood van het lid of door opzegging of ontzetting. Wanneer een lid niet meer voldoet aan een kwaliteitseis voor het lidmaatschap betekent dat niet dat het lidmaatschap automatisch eindigt. Opzegging is dan nodig.

Voorwaarden aan uittreding

Bij een coöperatie kunnen voorwaarden aan de uittreding worden verbonden. Dit mag echter geen afbreuk doen aan de vrijheid om uit te treden. Die voorwaarden moeten bovendien in overeenstemming zijn met het doel van de coöperatie (artikel 2:60 BW).

Informatie over opzegging

Wanneer de coöperatie een website of ledenblad heeft moet zij ervoor zorgen dat de leden de informatie over opzegging (bij wie, op welke wijze en met inachtneming van welke termijn) op eenvoudige wijze kunnen raadplegen (artikel 2:35 lid 6; Kamerstukken II 30520, 8, p. 22).⁷

⁷ Artikel 2:35 lid 6 - De vereniging draagt er zorg voor dat leden de voor opzegging van het lidmaatschap noodzakelijke informatie eenvoudig kunnen raadplegen. De informatie wordt in ieder geval opvallend

Administratieplicht

Het bestuur is wettelijk verplicht om een administratie te voeren. Het gaat erom dat te allen tijde de rechten en verplichtingen van de coöperatie kunnen worden gekend ([artikel 2:10 BW](#)). Naast het voeren van een passende administratie moeten daartoe ook alle boeken, bescheiden en andere gegevensdragers worden bewaard. Deze bewaarplicht geldt voor minstens zeven jaren ([artikel 2:10 lid 3 BW](#)). Soms geldt er een langere bewaarplicht. Zo bepaalt [artikel 2:61 BW](#) dat de geschriften, waarbij het lidmaatschap wordt aangevraagd, gedurende ten minste tien jaren moeten worden bewaard. Dit laatste geldt echter alleen voor B.A. en W.A. coöperaties.⁸

Hoe de verplichtingen van de coöperatie kunnen worden gekend, door een uitdraai van mechanisch opgeslagen gegevens of op andere wijze, is niet van belang. Wel van belang is dat de authenticiteit aannemelijk kan worden gemaakt.

Het ontbreken van een deugdelijke administratie kan, ingeval van faillissement van de coöperatie, een misdrijf opleveren ([artikel 344a en 344b Sr](#)). Het geeft bovendien een vermoeden van onbehoorlijk bestuur, wat kan leiden tot hoofdelijke aansprakelijkheid van de bestuurders voor enig tekort bij vereffening na faillissement (zie het onderwerp aansprakelijkheid bij faillissement).

Jaarrekening

Jaarlijks dient het bestuur de jaarrekening op te maken, op papier te stellen en voor de leden ter inzage te leggen. In principe moet dit binnen zes maanden na afloop van het boekjaar gebeuren ([artikel 2:10 lid 2 BW](#)). De algemene vergadering is echter bevoegd om die termijn met ten hoogste vier maanden te verlengen mits dat door bijzondere omstandigheden wordt gerechtvaardigd ([artikel 2:58 lid 1 BW](#)).

De jaarrekening wordt vastgesteld door de algemene vergadering die uiterlijk een maand na afloop van de voor opmaak geldende termijn moet worden gehouden ([artikel 2:58 lid 1 BW](#)). Binnen acht dagen na vaststelling dient de jaarrekening openbaar te worden gemaakt door deponering bij het handelsregister ([artikel 2:394 lid 1 BW](#)).

Drie-eenheid

De jaarrekening is een drie-eenheid, bestaande uit balans, winst- en verliesrekening en de toelichting op beide. De balans is een momentopname van de grootte van het vermogen en

vermeld op de hoofdpagina van de website en op bladzijde 1, 2 of 3 van het ledenblad, indien een vereniging gebruik maakt van deze communicatiemiddelen.

⁸ Deze bewaarplicht van tien jaren geldt overigens niet “voor zover het betreft diegenen, van wie het lidmaatschap kan blijken uit een door hen ondertekende, gedagtekende verklaring in de administratie van de coöperatie.” (artikel 2:61 sub b BW)

de samenstelling daarvan, ingedeeld in actief- en passiefposten ([artikel 2:362 lid 2 BW](#)). De winst- en verliesrekening geeft de grootte weer van het resultaat in de verslagperiode en de afleiding daarvan uit de onderscheiden baten en lasten ([artikel 2:362 lid 3 BW](#)). De winst- en verliesrekening wordt ook wel de *resultatenrekening* genoemd of aangeduid met het ruimere begrip *staat van baten en lasten* ([artikel 2:10 lid 2 BW](#)).

Exploitatierkening

Coöperaties zijn bevoegd de winst- en verliesrekening te vervangen door een exploitatierkening ([artikel 3:361 lid 2 BW](#)). Dit hangt ermee samen dat het coöperaties is toegestaan om in het verkeer met hun leden prijzen te hanteren (ledenprijzen) die afwijken van de marktprijs. In de exploitatierkening mogen zij dan uit gaan van die ledenprijzen. Dat heeft een drukkend effect op het resultaat (wat dan *exploitatiesaldo* wordt genoemd). Winst wordt dan feitelijk aan desbetreffende leden toebedeeld door hogere inkoopprijzen en lagere verkoopprijzen.

Bestuursverslag

De jaarrekening is te onderscheiden van het bestuursverslag dat binnen dezelfde termijn als de jaarrekening voor de leden ter inzage moet worden gelegd ([artikel 2:58 lid 1 BW](#)).

Het bestuursverslag geeft inzicht in de toestand op de balansdatum, de ontwikkeling gedurende het boekjaar en de resultaten. Verder beschrijft het de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee de rechtspersoon wordt geconfronteerd ([artikel 2:391 lid 1 BW](#)), en gaat het in op de verwachte gang van zaken ([artikel 2:391 lid 2 BW](#)). Het bestuursverslag mag niet in strijd zijn met de jaarrekening ([artikel 2:391 lid 4 BW](#)).

Kleine ondernemingen

De jaarrekening en het bestuursverslag van de coöperatie moeten voldoen aan het bepaalde in [titel 9 van Boek 2 BW](#). Deze bevat gedetailleerde regels voor de verslaglegging. Kleinere ondernemingen zijn echter van een deel van die regels vrijgesteld. Daarbij worden onderscheiden de micro-ondernemingen ([artikel 2:395a BW](#)), de kleine ondernemingen ([artikel 2:396 BW](#)) en de middel-grote ondernemingen ([artikel 2:397 BW](#)). De kleine en de micro-ondernemingen zijn onder andere vrijgesteld van de plicht om een externe accountant aan te stellen (vrijstelling van [afdeling 9 Deskundigenonderzoek](#)). Ook gelden voor hun de voorschriften ten aanzien van het bestuursverslag niet (vrijstelling van [afdeling 7 Bestuursverslag](#)). Wat de publicatieplicht betreft kunnen kleine en micro-ondernemingen volstaan met deponering van een verkorte balans met toelichting. Micro-ondernemingen zijn bovendien vrijgesteld van de voorschriften betreffende de inhoud van de toelichting op de jaarrekening ([artikel 2:395a lid 6 BW](#)). Voor bepaling van de categorie waartoe een onderneming behoort moet worden gekeken naar de gehele groep, inclusief eventuele dochtermaatschappijen.

Een micro-onderneming voldoet aan twee van de volgende drie criteria; een balanstotaal van niet meer dan € 350.000, een netto-omzet van maximaal € 700.000 en niet meer dan tien werknemers gemiddeld (artikel 2:395a BW). Voor kleine ondernemingen liggen deze grenzen thans op € 6 respectievelijk € 12 miljoen en minder dan 50 werknemers ([artikel 2:396 BW](#)). Deze bedragen kunnen bij AMvB worden aangepast ([artikel 2:398 lid 4 BW](#)).

Kascommissie

In principe dienen de jaarrekening en het bestuursverslag te worden gecontroleerd door een accountant, aangesteld door de algemene vergadering ([artikel 2:393 BW](#)). Kleine en micro-ondernemingen zijn hier echter van vrijgesteld.

Voor het geval er geen accountantsverklaring is, en ook geen raad van commissarissen, schrijft de wet voor dat er een kascommissie wordt ingesteld ([artikel 2:48 lid 2 BW](#)). Deze wordt benoemd door de algemene vergadering en bestaat uit ten minste twee leden die geen deel van het bestuur mogen uitmaken. De commissie onderzoekt de jaarrekening, en brengt verslag uit aan de algemene vergadering verslag. Het bestuur is verplicht de commissie desgevraagd alle inlichtingen te verschaffen, de kas en de waarden te tonen en de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers van de coöperatie voor raadpleging beschikbaar te stellen ([artikel 2:48 lid 2 BW](#)).

Ledenovereenkomsten

In de structuur van een coöperatie komt een belangrijke plaats toe aan de ledenovereenkomsten. Dit zijn overeenkomsten die de coöperatie (of een dochtermaatschappij) in de uitoefening van haar bedrijf met de leden aangaat. Anders dan statuten en reglementen zijn overeenkomsten normaalgesproken niet *eenzijdig*, door een besluit van de coöperatie te wijzigen. Dat is voor een coöperatie echter bezwaarlijk daar het haar wendbaarheid beperkt.

Artikel 2:59 BW stelt de coöperatie dan ook in staat om ledenovereenkomsten per besluit te wijzigen.⁹ Dat moet dan echter wel uitdrukkelijk in desbetreffende ledenovereenkomst zijn bedongen. Eenzijdige wijziging heeft het voordeel dat al deze ledenovereenkomsten door een coöperatiebesluit op dezelfde manier kunnen worden gewijzigd. Als deze voorziening niet is opgenomen is wijziging alleen mogelijk als het lid met de wijziging instemt. Voor leden die niet instemmen blijft de oude overeenkomst dan van kracht.

⁹ Artikel 2:59 lid 1 BW - Coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen zijn niet bevoegd door een besluit wijzigingen in de met haar leden in de uitoefening van haar bedrijf aangegane overeenkomsten aan te brengen, tenzij zij zich deze bevoegdheid in de overeenkomst op duidelijke wijze hebben voorbehouden. Een verwijzing naar statuten, reglementen, algemene voorwaarden of dergelijke, is daartoe niet voldoende.

3 Financiering van burgercoöperaties

Coöperaties verwerven doorgaans via hun leden het vermogen dat ze nodig hebben om hun onderneming te financieren. Veelal gebeurt dat in de beslotenheid van een vaste ledenkring. Burgercoöperaties daarentegen zijn gericht op betrekking van de gemeenschap. Wanneer zij vermogen aantrekken gebeurt dat veelal in het openbaar en zodanig dat iedereen kan meedoen. Dat heeft echter consequenties. Het zorgt dat tal van regels toepasselijk worden op de manier waarop de coöperatie vermogen aantrekt. Deze regels hangen samen met het financiële toezicht dat in Nederland door De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) wordt gehouden. Die regels volgen uit de Wet op het financieel toezicht (Wft) en vele Europese richtlijnen en verordeningen.

Bankbedrijf

De Wet op het financieel toezicht (Wft) is opgebouwd rondom het fenomeen ‘bank’. Een bank is een onderneming die van het publiek opvorderbaar geld aantrekt én voor eigen rekening krediet verleent.¹⁰ Zonder vergunning van de ECB is het verboden het bedrijf van bank uit te oefenen (artikel 2:11 Wft). Coöperaties komen met dit verbod in aanraking wanneer zij geld van hun leden lenen, bijvoorbeeld door uitgifte van obligaties. Zij mogen dan zelf niet bedrijfsmatig krediet verlenen.

Kredietverlening door de coöperatie

Wanneer in dit verband sprake is van *bedrijfsmatig* is niet helemaal duidelijk.¹¹ Blijkens de parlementaire geschiedenis is kredietverlening door een coöperatie aan een dochtermaatschappij geoorloofd als dat niet gebeurt om aan de kredietverlening te verdienen, maar om de bedrijfsactiviteit van de werkmaatschappij te ondersteunen (TK [29708 10](#) p. 168).¹²

Dit betekent dat het verstrekken van een lening in de ontwikkelfase aan een dochtermaatschappij geoorloofd kan zijn, ook indien de coöperatie geld van haar leden leent. Naarmate er gerekend kan worden op rendement op de vermogensverschaffing stijgt de kans

¹⁰ Op de website van De Nederlandsche Bank staat een verdere uitwerking van de definitie van bank: <https://www.toezicht.dnb.nl/2/50-236055.jsp>

¹¹ Het eigenlijke relevante begrip is *het bedrijf maken van*. Dit begrip is ontleend aan de Nederlandse definitie van bank. De uitleg van dat begrip is ook van belang voor de nieuwe Europese definitie. Voor de leesbaarheid is hier *bedrijfsmatig* gebruik in plaats van *het bedrijf maken van*.

¹² TK [29708 10](#) p. 168: “Het doel van de financieringsactiviteiten is doorslaggevend. Is het doel winst te maken op de financieringsactiviteiten, dan is sprake van «bedrijf maken van». Is het doel het bedrijf van de werkmaatschappijen, dan wordt niet gesproken van «bedrijf maken van».”

dat het bedrijf van bank wordt uitgeoefend, en dus het verbod van artikel 2:11 Wft wordt overtreden.

Coöperaties die geld lenen van hun leden doen er in het algemeen goed aan om geen geld uit te lenen. Ook aan dochtermaatschappijen kunnen ze beter alleen eigen vermogen (aandelenkapitaal) verstrekken.

Opvorderbaar geld

Geld is *opvorderbaar* wanneer het op enig moment – uit welke hoofde dan ook – moet worden terugbetaald.¹³ Bij opvorderbaarheid is dus sprake van een verplichting tot terugbetaling, zoals bij een lening en een obligatie. Gelden die worden aangetrokken door het uitgeven van aandelen zijn geen opvorderbare gelden. Bij aandelen bestaat immers geen verplichting tot terugbetaling.¹⁴

Opvorderbaar geld behoort tot het vreemd vermogen. Dat is te onderscheiden van het eigen vermogen. Op eigen vermogen rust geen terugbetaalverplichting. Dat neemt niet weg vermogen dat is verkregen via de uitgifte van aandelen wel kan worden terugbetaald, en soms ook moet worden terugbetaald.¹⁵

¹³ Onder *opvorderbaar geld* wordt in Nederland verstaan: gelden die op enig moment terugbetaald moeten worden, uit welke hoofde dan ook, en waarvan op voorhand duidelijk is welk nominaal bedrag moet worden terugbetaald.

¹⁴ De Wft knoopt aan bij het begrip ‘opvorderbaar’ waarmee duidelijk is dat het in essentie gaat om een verplichting tot terugbetaling. In het Europese recht wordt het woord *terugbetaalbaar* (‘repayable’) gebruikt. Dat woord legt niet het accent op de terugbetaalverplichting. Het suggereert meer de *mogelijkheid* van terugbetaling. Bij letterlijke interpretatie zou ook het eigen vermogen behoren tot de *terugbetaalbare gelden*. Daarmee zou er dan (wat de definitie van *bank* betreft) geen verschil meer zijn tussen het aantrekken van eigen en vreemd vermogen. Vooralsnog mag echter worden uitgegaan van het Nederlandse begrip ‘opvorderbaar’. Dat kan echter veranderen wanneer het woord *terugbetaalbaar* in het Europese recht een nadere afwijkende betekenis krijgt. De European Banking Authority associeert *repayable funds* tot dusver met *bonds* (obligaties) en vergelijkbare effecten die continu door de uitgevende instelling worden aangeboden. ([EBA/OP/2014/12](#)). Dit hangt wellicht samen met de Europese definitie van bank, waarin wordt gesproken van *to take (...) repayable funds*. Dat suggereert een continuproces van het aannemen van terugbetaalbare gelden. Dat laatste zou betekenen dat burgercoöperaties die zich via incidentele uitgifte van obligaties financieren een grotere speelruimte hebben bij verstrekking van vreemd vermogen.

¹⁵ Een verplichting tot terugbetaling van het nominale bedrag van een aandeel kan bijvoorbeeld ontstaan wanneer bij vereffening van de rechtspersoon een overschot resteert waaruit het nominale aandelenkapitaal kan worden terugbetaald. Hierbij is van belang wat daarover in de statuten is bepaald (artikel 2:23b lid 1 BW).

Verbod op financiering met opvorderbaar geld

Banken hebben het privilege om zich te financieren met opvorderbaar geld van het publiek. Voor niet-banken is dat in principe verboden (artikel 3:5 lid 1 Wft) tenzij ze opvorderbaar geld van het publiek verkrijgen door aanbidding van effecten in overeenstemming met de prospectusverordening (artikel 3:5 lid 2 sub d Wft). In de regel gaat het dan om uitgifte van obligaties.

Betreffend verbod is als volgt geformuleerd. *Het is een ieder verboden in Nederland in de uitoefening van een bedrijf van het publiek opvorderbare gelden aan te trekken, ter beschikking te verkrijgen of ter beschikking te hebben.*

Als een Nederlandse burgercoöperatie opvorderbaar geld aantrekt doet zij dit in de regel in Nederland. Ook zal zij dit doen in de uitoefening van haar bedrijf.¹⁶ Aan de eerste twee elementen van het verbod zal, naar wij aannemen, altijd zijn voldaan.¹⁷ Aan het derde element, 'van het publiek' zal bij burgercoöperaties doorgaans ook worden voldaan. Dat kan echter anders zijn wanneer de coöperatie een besloten kring vormt.

Het publiek

Als een burgercoöperatie geld leent van haar leden gaat het daarbij al snel om aantrekking van opvorderbaar geld *van het publiek*. Dat komt doordat het doorgaans makkelijk is om lid te worden van een burgercoöperatie. Zou het lidmaatschap zijn voorbehouden aan een *besloten kring* van personen, dan is het verbod op aantrekking van opvorderbaar geld niet van toepassing.¹⁸ In deze verkenning diepen we die mogelijkheid echter niet uit. Burgercoöperaties zijn vooralsnog namelijk gericht op groei en betrekking van de gemeenschap. Zodoende zijn ze bepaald niet ingericht als besloten kring.

Toch zouden burgercoöperaties in de toekomst alsnog besloten kringen kunnen worden. Zij hebben dan niet meer te maken met het verbod om opvorderbaar geld aan te trekken (artikel 3:5 lid 1 Wft) noch met het verbod om het bedrijf van bank uit te oefenen (artikel 2:11 Wft). Daardoor kunnen zij dan flexibeler vermogen aantrekken van hun leden, zonder uitgifte van effecten, maar bijvoorbeeld door gebruik te maken van ledenrekeningen.

¹⁶ Volgens de wetsgeschiedenis van artikel 3:5 Wft moet onder *in de uitoefening van een bedrijf* in ieder geval worden verstaan dat een bepaalde activiteit 'geregeld en stelselmatig' wordt verricht (TK [29708 10](#)). Een onderneming die eenmalig financiering zoekt via crowdfunding zal niet 'geregeld en stelselmatig' opvorderbare gelden van het publiek aantrekken ([Staatscourant 2016, 16472](#)).

¹⁷ Dit laat onverlet de mogelijkheid om via een erkend crowdfundingplatform geld te lenen van het publiek middels een publiekslening.

¹⁸ Zie de website van De Nederlandsche Bank (DNB) voor wat zij onder een *besloten kring* verstaat. <https://www.toezicht.dnb.nl/2/50-236055.jsp>

Ledenrekening

Traditioneel voorzien coöperaties veelal in hun financiering op basis van een ledenrekening. Dit is een rekening waarop de kapitaalbreng per lid wordt bijgehouden. Ook kan aan desbetreffend lid toekomstige winst op zijn ledenrekening worden bijgeschreven. Een dergelijke ledenrekening heeft een statutaire basis.

Voor burgercoöperaties is het werken met ledenrekeningen minder geschikt. Dat komt doordat het makkelijk is om tot de coöperatie toe te treden, en ook weer uit te treden. Financiering via de ledenrekening kan dan strijdig zijn met de Wft (artikel 3:5 Wft). Dat is het geval als het tegoed op de ledenrekening opvorderbaar is.

De lage drempel voor toetreding zorgt dat vermogensverrijking door de coöperatie kan kwalificeren als geldaantrekking van het publiek. Of het daarbij om opvorderbaar geld gaat, zal doorgaans blijken uit de statuten en reglementen van de coöperatie. Die opvorderbaarheid ligt echter voor de hand. Leden kunnen immers hun lidmaatschap opzeggen, waarbij de coöperatie normaalgesproken het tegoed van desbetreffend lid zal uitbetalen. Via opzegging van het lidmaatschap is het tegoed dan terugvorderbaar te maken.

Twee financieringsvormen

In deze verkenning wordt aangenomen dat er twee manieren zijn waarop burgercoöperaties financiering van hun leden kunnen aantrekken, namelijk (1) via een publiekslening en (2) door uitgifte van effecten. Dit heeft ermee te maken dat burgercoöperaties geen besloten kring vormen maar er juist op zijn gericht om burgers te betrekken.

Uitgifte van effecten

Burgercoöperaties kunnen financiering aantrekken van hun leden (en anderen) door uitgifte van effecten. Bij effecten moet worden gedacht aan gestandaardiseerde overdraagbare waardebewijzen zoals aandelen en obligaties. Een lidmaatschap dat aanspraak geeft op het saldo van een ledenrekening kan ook kwalificeren als effect. Het lidmaatschap moet dan wel overdraagbaar zijn. De nadruk komt dan te liggen op het vermogensrechtelijke aspect van het lidmaatschap in plaats van het intentionele. Dat past echter niet zo goed bij burgercoöperaties waar de intentionele betrokkenheid voorop staat.¹⁹

Prospectusverordening

Aanbieding van effecten aan het publiek moet in overeenstemming gebeuren met de prospectusverordening ([EU/2017/1129](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1129)). Deze Europese verordening heeft betrekking op het prospectus dat bij aanbieding van effecten aan het publiek beschikbaar moet worden

¹⁹ Burgercoöperaties waarbij de financiële participatie voorop staat lopen grotere kans te kwalificeren als beleggingsinstelling. Ze krijgen dan te maken met het verbod om een beleggingsinstelling te beheren of rechten van deelneming in een beleggingsinstelling aan te bieden (artikel 2:65 Wft).

gesteld.²⁰ Een prospectus is een document waarin de belegger nauwkeurig wordt geïnformeerd over de aangeboden effecten. De effecten mogen pas aan het publiek worden aangeboden nadat het bijbehorende prospectus door de AFM is goedgekeurd.

Publicatie van een door de AFM goedgekeurd prospectus wordt ook wel aangeduid als de 'prospectusplicht' (artikel 3 lid 1 [Prospectusverordening](#)).²¹

Vrijstelling van de prospectusplicht

Wanneer een aanbieding € 5.000.000 of meer bedraagt is een door de AFM goedgekeurd prospectus vereist. Bij kleinere aanbiedingen, van minder dan € 5.000.000 op jaarbasis, kan gebruik worden gemaakt van een vrijstelling ([artikel 53 lid 1 Vrijstellingsregeling Wft](#)).²² Bij toepassing van deze vrijstelling moeten alle aanbiedingen van in een groep verbonden groepsmaatschappijen bij elkaar worden opgeteld ([artikel 53 lid 2 Vrijstellingsregeling Wft](#)).

²⁰ De prospectusverordening geeft een ruime betekenis aan *het publiek*. Deze volgt uit de definitie van *aanbieding van effecten aan het publiek* als: *een tot personen gerichte mededeling* ([artikel 2 sub d Prospectusverordening](#)). Uit deze definitie is af te leiden dat een mededeling aan meer dan één persoon reeds een aanbieding aan het publiek is. Dat is een ruimere betekenis van *het publiek* dan de betekenis die er rondom het begrip opvorderbaar geld aan gegeven is. Daar staat dan weer tegenover dat de prospectusplicht niet geldt voor aanbiedingen aan minder dan 150 personen ([artikel 1 lid 4 sub b Prospectusverordening](#)).

²¹ De prospectusplicht volgt uit artikel 3 lid 1 van de prospectusverordening. Deze luidt: *Onverminderd artikel 1, lid 4, worden in de Unie uitsluitend effecten aan het publiek aangeboden nadat overeenkomstig deze verordening een prospectus is gepubliceerd*. De prospectusverordening is echter niet van toepassing op aanbiedingen van minder dan 1.000.000 euro (artikel 1 lid 3 [Prospectusverordening](#)). Blijkens de toelichting op de vanwege de prospectusverordening gewijzigde vrijstellingsregeling meent de wetgever echter alternatieve openbaarmakingsvoorschriften te hebben vastgesteld voor dergelijke aanbiedingen ([Staatscourant 2019, 39021](#)). Datzelfde blijft uit de MvT bij implementatie van de prospectusverordening ([TK 35108 3](#)). De vraag is echter of de plicht om gebruik te maken van het informatiedocument en om de aanbieding te melden bij de AFM wel geldt voor aanbiedingen van minder dan 1.000.000 euro. Krachtens [artikel 53 VrWft](#) moeten aanbiedingen van minder dan 5.000.000 euro weliswaar worden gedocumenteerd en aangemeld volgens het informatiedocument ([bijlage A VrWft](#)). Dit is echter een voorwaarde om gebruik te mogen maken van de vrijstelling op de prospectusplicht. Maar deze plicht geldt niet voor aanbiedingen van minder dan 1.000.000 euro. Uit de Kamerstukken blijkt duidelijk wat de wetgever beoogt. De wettelijke implementatie roept echter de vraag op of de wetgever dat ook heeft gerealiseerd.

²² Artikel 53 lid 1 Vrijstellingsregeling Wft - Het aanbieden van effecten aan het publiek is vrijgesteld van artikel 3, eerste lid, van de prospectusverordening, voorzover het betreft effecten die deel uitmaken van een aanbieding waarbij de totale tegenwaarde van de aanbieding binnen de Europese Economische Ruimte, berekend per categorie en over een periode van twaalf maanden, minder dan € 5 miljoen bedraagt.

De vrijstelling is alleen van toepassing indien de aanbieding bij de AFM is aangemeld. Bovendien moet informatie over de aanbieding worden gegeven via een wettelijk voorgeschreven formulier: het ‘informatiedocument’ ([bijlage A Vrijstellingsregeling Wft](#)). Dit formulier kan worden gedownload van de website van de AFM.

(Voor)inschrijving

De aanbieding mag niet worden gedaan voordat de melding bij de AFM is gedaan en het ingevulde informatiedocument aan de (potentiële) beleggers beschikbaar is gesteld. Ook het starten van een (voor)inschrijving valt onder het hier gehanteerde begrip van ‘aanbieding’.²³ Voor SDE-projecten is dat problematisch. Bij de SDE-aanvraag behoort namelijk redelijke zekerheid te worden gegeven dat het risicodragend vermogend bijeen zal worden gebracht. Dat vereist dat leden zich al vroegtijdig financieel committeren. Op dat moment is het project echter nog onzeker, met name vanwege het ontbreken van SDE-toekenning. Het doen van een melding bij de AFM en het beschikbaar stellen van het informatiedocument is dan nog wat prematuur. Een specifiek op burgercoöperaties gericht beleid zou hier gepast zijn.²⁴

Vrijstellingsverklaring

Gebruik van de vrijstelling van de prospectusplicht vereist dat in alle reclame-uitingen en documenten rond de aanbieding wordt vermeld “dat ingevolge de wet geen verplichting bestaat tot het algemeen verkrijgbaar stellen van een prospectus dat is goedgekeurd door de Autoriteit Financiële Markten ter zake van de aanbieding en dat op de aanbieding geen toezicht wordt uitgeoefend door de Autoriteit Financiële Markten.” (Artikel 53 lid 4 Vrijstellingsregeling Wft). De AFM heeft daar een standaard voor beschikbaar gesteld. Krachtens artikel 5:4 lid 2 Wft is het verplicht deze standaard te gebruiken.

**Let op! U belegt buiten AFM-toezicht.
Geen prospectusplicht voor deze activiteit.**

Het komt echter heel vaak voor dat de verkeerde standaard wordt gebruikt. De bedoeling is dat alleen wordt gewezen op vrijstelling van de prospectusplicht. Er is daarbij geen sprake van vrijstelling van enige vergunningsplicht. De standaard die daar melding van maakt is voor

²³ Artikel 2 sub d Prospectusverordening definieert ‘aanbieding van effecten aan het publiek’ als “een in om het even welke vorm en met om het even welk middel tot personen gerichte mededeling waarin voldoende informatie over de voorwaarden van de aanbieding en de aangeboden effecten wordt verstrekt om een belegger in staat te stellen tot aankoop van of inschrijving op deze effecten te besluiten.”

²⁴ Hierbij valt te denken aan versoepeling van de formaliteiten bij SDE-aanvraag door burgercoöperaties. Ook is het denkbaar dat het burgercoöperaties wordt toegestaan committering van leden vast te leggen, vooruitlopend op de vaststelling van de documentatie van de beoogde aanbieding.

burgercoöperaties doorgaans niet van toepassing, en behoort dan ook niet te worden gebruikt.

Let op! U belegt buiten AFM-toezicht. Geen vergunning- en prospectusplicht voor deze activiteit.

Essentiële informatie

Vrijstelling van de prospectusplicht betekent niet dat de prospectusverordening verder kan worden genegeerd. Dat komt door de wettelijke regeling voor oneerlijke handelspraktijken. Deze schrijft voor dat de coöperatie aan consumenten in ieder geval de informatie moet verstrekken bedoeld in artikel 6 van de prospectusverordening ([artikel 6:193f sub g BW](#)). Dat betekent dat aan consumenten in ieder geval de noodzakelijke informatie moet worden verstrekt die voor beleggers van materieel belang is om een geïnformeerde beoordeling te maken over:

- a) de activa en passiva, de winsten en verliezen, de financiële positie en de vooruitzichten van de uitgevende instelling en van de eventuele garant;
- b) de aan de effecten verbonden rechten, en
- c) de redenen voor de uitgifte en de impact daarvan op de uitgevende instelling.

Die informatie kan variëren afhankelijk van de volgende elementen:

- a) de aard van de uitgevende instelling;
- b) de soort van effecten;
- c) de omstandigheden van de uitgevende instelling.

De informatie moet worden geschreven en gepresenteerd in een vorm die makkelijk te analyseren, bondig en begrijpelijk is.

Aandelen en obligaties

Effecten worden ingedeeld in de twee hoofdcategorieën: aandelen en obligaties. Kenmerkend onderscheid tussen die twee is of er al dan niet sprake is van een terugbetaalverplichting. Obligaties moeten worden terugbetaald. Aandelen in principe niet. Geld dat is opgehaald met uitgifte van aandelen valt dan ook niet onder het verbod van artikel 3:5 lid 1 Wft (inzake aantrekking van opvorderbaar geld). Aanbieding van aandelen en obligaties aan het publiek moet in overeenstemming gebeuren met de prospectusverordening.

Aandelen

Aandelen zijn bewijzen van deelgerechtigdheid in enig vermogen. Zij staan centraal in de wettelijke regeling van de kapitaalvennootschappen (NV en BV). In de wettelijke regeling van coöperaties komen aandelen niet voor. Dat wil echter niet zeggen dat coöperaties geen aandelen kunnen uitgeven. De statuten kunnen daar weldegelijk in voorzien. De afwezigheid van een wettelijke regeling geeft grote vrijheid op dit vlak. In de praktijk heeft zich dan ook

een grote variëteit ontwikkelt van aandelen in coöperatief vermogen. Deze worden doorgaans *participaties* genoemd. Zij worden lang niet altijd gestructureerd als waardebewijs, maar kunnen bijvoorbeeld zijn verbonden aan het lidmaatschap of aan een ledenrekening.

Participaties

Aandelen hebben betrekking op het eigen vermogen. Bij coöperaties is de grens tussen eigen en vreemd vermogen niet altijd even scherp. Daardoor kan het begrip participatie bij een coöperatie betrekking hebben op zowel vreemd als eigen vermogen. Het cruciale verschil is de opvorderbaarheid. Of een participatie opvorderbaar is blijkt uit het geheel van de toepasselijke statuten, reglementen en voorwaarden.

Onder omstandigheden kan een participatie behoren tot het eigen vermogen, terwijl het toch, bijvoorbeeld bij eindiging van het lidmaatschap, moet worden terugbetaald. Ook kan het zijn dat een participatie behoort tot het vreemd vermogen omdat het in beginsel op zeker moment moet worden terugbetaald, maar dat de coöperatie daarvan onder omstandigheden kan afzien. Op dit vreemd vermogen rust dan een extra risico waardoor het kan gaan behoren tot het risicodragend vermogen.

Vreemd en eigen vermogen

Vreemd en eigen vermogen zijn boekhoudkundige termen. Deze zijn vooral van belang voor het opmaken van een balans. Het eigen vermogen is hetgeen de balans sluitend maakt. Het is het deel van het vermogen waarop geen verplichting rust tot terugbetaling noch tot betaling van vermogensvergoeding (rente). Vreemd en eigen vermogen, alsmede de vergoeding die erover wordt betaald, worden fiscaal verschillend behandeld.

Voor het financiële toezicht is vreemd vermogen van belang vanwege de opvorderbaarheid, en het daarmee verbonden verbod om het bedrijf van bank uit te oefenen (artikel 2:11 Wft) en het verbod om van het publiek opvorderbaar geld aan te trekken (artikel 3:5 lid 1 Wft).²⁵

Afgezien van de fiscale aspecten is het verschil tussen vreemd en eigen vermogen voor de financieringspraktijk niet van wezenlijk belang. In die praktijk is men meer geïnteresseerd in de rangorde waarin de passieve vermogensbestanddelen (de passiva) eventuele verliezen absorberen. Een speciale rol komt daarbij toe aan het *risicodragend vermogen*.

Risicodragend vermogen

Risicodragend vermogen is vermogen dat is gereserveerd om tegenvallers op te vangen. Eigen vermogen wordt altijd tot het risicodragend vermogen gerekend. De coöperatie is niet verplicht om het terug te betalen. Vreemd vermogen kan echter ook risicodragend worden

²⁵ Het onderscheid tussen eigen en vreemd vermogen is vooral om fiscale redenen van belang. Het toezichtrechtelijke, privaatrechtelijke en fiscaalrechtelijke begrip van eigen en vreemd vermogen kan verschillen.

gemaakt. Dat kan op verschillende manieren. Zo kan worden bedongen dat het recht op rente en terugbetaling wordt opgeschort of zelfs vervalt als een bepaalde, van te voren omschreven situatie zich voordoet. Ook kan worden bedongen dat andere schuldeisers zich met voorrang mogen verhalen op de coöperatie. Dat laatste wordt in de praktijk *achterstelling* genoemd.²⁶

Publiekslening

Uitgifte van effecten kan achterwege blijven bij een *publiekslening* (artikel 2a lid 2 BGfo). Deze verschaft de mogelijkheid om, door bemiddeling van een crowdfundingplatform, geld van het publiek te lenen. In dat geval gaat het om persoonlijke leningen, voor een bepaald bestedingsdoel, die in principe niet verhandelbaar zijn.

Coöperaties die geld aantrekken middels een publiekslening zijn vrijgesteld van het verbod op aantrekking van opvorderbaar geld ([artikel 24b VrWft](#)). Daarbij gelden wel enkele voorwaarden die moeten voorkomen dat de coöperatie langs deze weg alsnog het bedrijf van bank zou uitoefenen (Staatscourant 2016/16472). Daarom mag de coöperatie niet van het publiek lenen met het oogmerk om zelf kredieten te verlenen. Ook mag ze van het aantrekken van publieksleningen niet haar bedrijf maken.

Aantrekking van een publiekslening gebeurt door tussenkomst van een door de AFM erkend crowdfundingplatform.²⁷ In totaal kan per publiekslening over een periode van 12 maanden maximaal € 2,5 miljoen worden opgehaald (artikel 24b VrWft).

Een publiekslening wordt aangegaan voor een specifiek bestedingsdoel dat voorafgaand aan het publiek is medegedeeld (artikel 2a lid 2 BGfo).²⁸ Verkrijging van startkapitaal kan een legitiem bestedingsdoel zijn (Stb 2016, 98 p 25).

²⁶ Achterstelling heeft een wettelijke basis in artikel 3:277 BW.

²⁷ Dit betreft een persoon die over een ontheffing beschikt als bedoeld in artikel 4:3 lid 4 Wft. Alternatief is dat de coöperatie zelf over een dergelijke ontheffing beschikt (artikel 24b lid 2 VrWft).

²⁸ Naast de publiekslening kent de wet ook de *publieksinvestering* (artikel 168a BGfo). Net als bij een publiekslening gaat het bij de publieksinvestering om aantrekking van financiering voor een specifiek bestedingsdoel dat voorafgaand aan het publiek is medegedeeld. De publieksinvestering verschilt echter omdat deze betrekking heeft op aanbidding van effecten en derhalve gehandeld dient te worden in overeenstemming met de prospectusverordening. Gebruik van de publieksinvestering levert voor een burgercoöperatie dan ook geen andere situatie dan hetgeen hiervoor is beschreven met betrekking tot uitgifte van effecten.

Beleggingsinstelling

Bij aanbidding van participaties doet zich de vraag voor of deze kwalificeren als deelneming in een beleggingsinstelling.²⁹ Het zonder vergunning beheren van een beleggingsinstelling is verboden. Datzelfde geldt voor het aanbieden van rechten van deelneming in een beleggingsinstelling (artikel 2:65 Wft).

Bij een beleggingsinstelling moet worden gedacht aan een instelling die bij beleggers vermogen ophaalt om dat in hun belang te beleggen.³⁰ Een burgercoöperatie die bij leden geld ophaalt voor investering in een energieproject voldoet mogelijk aan deze definitie. Dat heeft echter grote consequenties. De vergunningseisen voor het beheren van een beleggingsinstelling zijn zwaar en de vrijstellingsmogelijkheden beperkt. Om van vrijstelling gebruik te maken zou de coöperatie zich moeten beperken tot een besloten kring van maximaal 149 personen, of tot een elitaire kring van personen die ieder minsten € 100.000 inleggen (artikel 2:66a Wft). Aanbidding van participaties aan alle bewoners in de wijde omgeving (of postcoderoos) van het energieproject is dan niet mogelijk zonder vergunning.

Nijvere bedrijfsdoelen

Burgercoöperaties moeten voorkomen dat ze beleggingsinstelling zijn. In de kern betreft dit het bedrijfsdoel van de coöperatie. Als het genereren van financieel voordeel voor de participanten voorop staat, zal sprake zijn van een beleggingsinstelling. Wanneer

²⁹ Naast de beleggingsinstelling kent de wet de 'instelling voor collectieve belegging in effecten' (icbe). Een van de kenmerken van een icbe is dat haar uitsluitend doel is de belegging in effecten. In deze verkenning wordt aangenomen dat een burgercoöperatie hier niet aan voldoet, en indien ze dat wel doet dit een bewuste keuze is waarmee ze zich willens en wetens onder het regime brengt voor icbe's (dat voortkomt uit de Europese UCTIS-richtlijnen).

³⁰ Het begrip beleggingsinstelling wordt beheerst door Europees recht. Voor de definitie ervan verwijst de Wft naar de Europese richtlijn *beheerders van alternatieve beleggingsinstellingen* (artikel 1:1 Wft). Deze richtlijn spreekt van instellingen voor collectieve belegging die bij een reeks beleggers kapitaal ophalen om dit overeenkomstig een bepaald beleggingsbeleid in het belang van deze beleggers te beleggen (artikel 4 lid 1 [AIFMD](#)). Nadere invulling van het begrip beleggingsinstelling is gegeven door de European securities and market authority (ESMA) in diens '[Richtsnoeren met betrekking tot centrale begrippen van de AIFMD](#)'. De AFM onderhoudt een document met [vragen en antwoorden over de AIFMD](#).

In het verleden hanteerde de AFM zijn [Beleidsregel ondernemen of beleggen](#). Deze beleidsregel is ingetrokken maar bevat volgens de AFM nog steeds belangrijke indicatoren. Blijkens deze beleidsregel acht de AFM het relevant of de coöperatie zich al dan niet actief (door arbeid) inspant voor waardeontwikkeling van haar bezittingen. Om niet als beleggingsinstelling te worden gezien zal de coöperatie op actieve wijze waarde moeten toevoegen. Het louter aanhouden van bezittingen om financieel voordeel te behalen wordt gezien als beleggen.

bijeengebracht vermogen vooral middel is voor realisatie van nijvere bedrijfsdoelen zoals de bouw van een windpark en productie van duurzame energie, ligt het voor de hand dat de coöperatie geen beleggingsinstelling is. Het volstaat echter niet om op te schrijven dat het doel niet-financieel is. Geoordeeld zal worden op basis van de werkelijke gang van zaken.

Langetermijnwaarde

Een coöperatie die een belang verwerft in een windpark en de opbrengst daarvan verdeelt onder haar participanten loopt kans als beleggingsinstelling te worden aangemerkt, ook als ze betoogt dat het haar ging om productie van duurzame energie. Indien zij de opbrengst echter (deels) reserveert om de duurzame energieproductie ook na de levensduur van het windpark voort te kunnen zetten, dan heeft ze een sterk argument om te stellen dat ze geen beleggingsinstelling is. Indien de coöperatie zich bedient van dochterondernemingen, wint dit argument aan kracht als de bedrijfsstrategie is gericht op de langetermijnwaarde van die ondernemingen. In dat geval kan namelijk beroep worden gedaan op artikel 1:13a Wft dat 'holdings' uitzondert van toepassing van de regels voor beleggingsinstellingen.³¹

Vreemd vermogen

De begripsvorming rond beleggingsinstellingen is nog jong en in ontwikkeling. Zelfs de toezichthouder (AFM) kan soms geen zekerheid geven of nu wel of geen sprake is van een beleggingsinstelling. Zo meent de AFM dat een collectief beleggingsvehikel dat uitsluitend kapitaal ophaalt bij beleggers in de vorm van vreemd vermogen niet als beleggingsinstelling kwalificeert.³² Daarbij maakt hij echter het voorbehoudt dat deze zienswijze kan wijzigen. Dat zal het geval zijn wanneer vanuit Europa een andere opvatting wordt aangereikt.

Het is dan ook niet aan te bevelen een burgercoöperatie als beleggingsinstelling te laten functioneren en dit te legitimeren door alleen vreemd vermogen op te halen. Dat dringt des te meer daar het onderscheid tussen vreemd en eigen vermogen bij coöperaties niet altijd even scherp is.

³¹ Onder een holding is in dit verband te verstaan *een onderneming met een aandeel in een of meer andere ondernemingen die als zakelijk doel heeft via haar dochterondernemingen, verbonden ondernemingen of deelnemingen een bedrijfsstrategie of -strategieën uit te voeren teneinde aan hun langetermijnwaarde bij te dragen, en die een onderneming is die (...) niet is opgericht met als hoofddoel voor haar beleggers rendement te genereren door haar dochterondernemingen of verbonden ondernemingen af te stoten, zoals blijkt uit het jaarverslag of andere officiële stukken van de onderneming* (artikel 4 lid 1 onderdeel o [AIFM-richtlijn](#)).

³² AFM (2019) [Veelgestelde vragen/Q&A AIFM-richtlijn](#) onder: 'Kwalificeert een collectief beleggingsvehikel dat uitsluitend kapitaal ophaalt bij beleggers in de vorm van vreemd vermogen als alternatieve beleggingsinstelling?'

Beleggingsdiensten

Een coöperatie kan bedrijfsactiviteiten onderbrengen in een dochtermaatschappij. Die dochtermaatschappij kan vervolgens van de leden (en andere belangstellenden) vermogen aantrekken door effecten uit te geven. Wanneer de coöperatie daarbij een bemiddelende rol speelt verleent zij mogelijk beleggingsdiensten. Daarvoor is in beginsel een vergunning vereist (artikel 2:96 Wft). Indien de coöperatie deze diensten uitsluitend voor de dochtermaatschappij verricht dan kan zij dat echter zonder vergunning doen (artikel 1:18 sub a Wft).³³ De regels voor beleggingsondernemingen zijn op haar dan niet van toepassing. De AFM hanteert hierbij echter een restrictieve uitleg waardoor de praktische betekenis van deze uitzondering voor burgercoöperaties beperkt is.³⁴

Dochtermaatschappij

Een coöperatie heeft een dochtermaatschappij wanneer ze meer dan de helft van de stemrechten kan uitoefenen in de algemene vergadering van desbetreffende rechtspersoon. Van een dochtermaatschappij kan ook sprake zijn wanneer de coöperatie meer dan de helft van de bestuurders of van de commissarissen kan benoemen of ontslaan, ook indien alle stemgerechtigden stemmen (artikel 2:24a BW).³⁵

³³ Artikel 1:18 Wft (gedeeltelijk) - Deze wet, met uitzondering van het deel Gedragstoezicht financiële markten, is niet van toepassing op het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten voorzover: a. deze uitsluitend worden verleend aan of verricht voor de onderneming waarvan de beleggingsonderneming dochtermaatschappij is, voor haar dochtermaatschappijen of voor een andere dochtermaatschappij van de onderneming waarvan zij dochtermaatschappij is; (...)

³⁴ In persoonlijke communicatie gaf de AFM desgevraagd te kennen dat artikel 1:18 sub a Wft niet met zich meebrengt dat een coöperatie obligaties, uit te geven door een dochtermaatschappij, zonder vergunning mag plaatsen (bij leden en derden) en daartoe orders (van leden en derden) mag verzamelen en doorgeven aan die dochtermaatschappij. Voorbeelden waarbij artikel 1:18 sub a Wft volgens de AFM wel van toepassing is, zijn: een verzekeringsmaatschappij met een dochtervennootschap die uitsluitend ten behoeve van de verzekeringsmaatschappij beleggingsdiensten (zoals beheer van het belegd vermogen van de verzekeringsmaatschappij) verricht, of een treasury entiteit binnen een (grote) groep, die uitsluitend ten behoeve van groepsondernemingen valutaderivaten afsluit.

³⁵ De Wft geeft geen van het burgerlijk recht afwijkende definitie van het begrip dochtermaatschappij. In de definitie van het begrip moedermaatschappij sluit de Wft zelf aan bij de definitie van artikel 2:24a BW. In artikel 1:1 Wft definieert ze 'moedermaatschappij' namelijk als "een rechtspersoon die een of meer dochtermaatschappijen heeft als bedoeld in artikel 24a van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek".

Verlening van beleggingsdiensten

Wat onder verlening van beleggingsdiensten moet worden verstaan is gedetailleerd beschreven in artikel 1:1 Wft.³⁶ Het gaat onder andere om het ontvangen en doorgeven van effecten-orders, het uitvoeren van effecten-orders, het adviseren over effecten en het plaatsen van effecten.

Wanneer een coöperatie de inschrijving verzorgt voor de uitgifte van effecten door een dochtermaatschappij, verleent zij mogelijk beleggingsdiensten.³⁷ Dat is met name het geval als de inschrijving moet worden opgevat als het plaatsen van een order. Dat is echter niet altijd evident. Het inschrijfproces kan bijvoorbeeld zodanig zijn ingericht dat het meer lijkt op het peilen van belangstelling en het aanbrenge van gegadigden. Het aanbrenge van cliënten is onder de Wft geen gereguleerde activiteit en valt daardoor buiten het toezicht van de AFM.³⁸ Zodra echter meer dan contactgegevens wordt overgebracht is volgens de AFM echter al sprake van bemiddeling.³⁹ Bemiddeling en verlening van beleggingsdiensten zijn weliswaar verschillende dingen.⁴⁰ Het is echter aannemelijk dat de AFM naar analogie zal redeneren.

Het beschikbaar stellen van digitale voorziening voor inschrijving op effecten is op zichzelf geen beleggingsdienst (Rb. Rotterdam 29 september 2006, JOR 2006/272). Per geval zal moeten worden bekeken of er mogelijk sprake is van het doorgeven van effecten-orders door de coöperatie.

Uitoefening van beroep of bedrijf

Een verdere vraag is aan wie de coöperatie eventuele beleggingsdiensten verleent. Strikt genomen zal de coöperatie louter handelen ten behoeve van haar dochter die effecten uitgeeft. Het verzorgen van de inschrijving en het plaatsen van de effecten is dan geen dienst aan de leden en andere belangstellenden. Men kan daar echter tegen in brengen dat een

³⁶ Definitie 'verlenen van een beleggingsdienst' in artikel 1:1 Wft.

³⁷ Ook is het dan mogelijk dat ze bemiddelt bij het van het publiek aantrekken of ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden, hetgeen krachtens artikel 4:3 Wft verboden is. Zie daarover: Bemiddeling in opvorderbaar geld.

³⁸ Website AFM '[Wat is de positie van de cliëntenremisier onder de Wft?](#)'

³⁹ "Alle werkzaamheden die zijn gericht op het als tussenpersoon tot stand brengen van de aankoop van een financieel product door een klant, gelden als bemiddelen. Dit is al het geval als een onderneming meer dan contactgegevens van zijn klant aan een aanbieder van of aan een bemiddelaar in financiële producten verstrekt. Het maakt daarbij niet uit of de onderneming voor haar diensten wordt betaald door de klant, of door diegene aan wie zij de gegevens verstrekt." Bron: website AFM '[Bemiddelen in financiële producten](#)'.

⁴⁰ De hier relevante beleggingsdiensten hebben betrekking op financiële instrumenten. Bemiddeling heeft betrekking op financiële producten die geen financiële instrumenten zijn.

coöperatie haar bedrijf voert ten behoeve van haar leden en uiteindelijk dus weldegelijk voor haar leden handelt (artikel 2:53 lid 1 BW). Ook kan men stellen dat het doorgeven van een order altijd tevens ook een dienst is voor degene die de order verstrekt. Dat laatste lijkt de zienswijze van de AFM te zijn.⁴¹

Deze zienswijze delen wij echter niet. Van de hier relevante beleggingsdiensten is namelijk pas sprake wanneer deze in de uitoefening van beroep of bedrijf worden verleend (artikel 1:1 Wft).⁴² Het gaat daarbij om dienstverlening aan cliënten met betrekking tot financiële instrumenten.⁴³ Een burgercoöperatie gaat doorgaans geen clientrelatie aan met haar leden (noch met andere inschrijvers) met betrekking tot financiële instrumenten, noch met betrekking tot de handelingen die als beleggingsdienst kwalificeren.

Beleggingsonderneming

Er zijn goede argumenten die enige betrokkenheid van de coöperatie bij uitgifte van effecten door een dochtermaatschappij rechtvaardigen. Dat neemt echter niet weg dat de coöperatie moet voorkomen dat ze beleggingsdiensten verleent.⁴⁴ Als ze dat wel doet wordt ze aangemerkt als beleggingsonderneming. Dit brengt, naast een vergunningsplicht, ingrijpende verplichtingen met zich mee, zoals het cliëntenonderzoek, de meldingsplicht in het kader van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (WWFT) en de plicht om cliënten te toetsen en te profileren (passendheidstoets ex artikel 4:24 lid 1 Wft).

Advisering

Advisering over effecten is ook een vorm van beleggingsdienstverlening. Hiervan kan sprake zijn als de coöperatie leden en belangstellenden adviseert over door derden of dochtermaatschappijen uit te geven effecten. Bij advisering moet in dit verband worden gedacht aan het in de uitoefening van een beroep of bedrijf aanbevelen van specifieke effecten aan een bepaalde cliënt (artikel 1:1 Wft). Over het algemeen zal een burgercoöperatie in deze zin niet adviserend optreden jegens haar leden (en belangstellenden). Het ligt echter wel voor de hand dat de coöperatie aan leden (en

⁴¹ Zie de voetnoten 34 en 39.

⁴² De hier relevante beleggingsdiensten zijn (1) het *in de uitoefening van een beroep of bedrijf* ontvangen en doorgeven van orders van cliënten met betrekking tot financiële instrumenten, en (2) het *in de uitoefening van beroep of bedrijf* plaatsen van financiële instrumenten bij aanbieding ervan als bedoeld in de prospectusverordening.

⁴³ Het begrip 'cliënt' is in de Wft niet gedefinieerd. MiFID II geeft daarentegen de volgende definitie: "iedere natuurlijke of rechtspersoon voor wie een beleggingsonderneming beleggingsdiensten en/of nevendiensten verleent".

⁴⁴ Ook moet ze voorkomen dat ze bemiddelt bij het van het publiek aantrekken of ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden ([artikel 4:3 Wft](#)).

belangstellenden) informatie verstrekt over de effecten. Hierdoor kan het zijn dat ze wordt aangemerkt als aanbieder van die effecten.

Aanbieden van effecten

Centraal begrip in de prospectusverordening is de *aanbieding van effecten aan het publiek*. Van een dergelijke aanbieding is sprake wanneer de coöperatie haar leden (en andere belangstellenden) gericht informatie verstrekt over de effecten. Het gaat dan om informatie die beleggers in staat stelt om tot aankoop of inschrijving te besluiten (artikel 2 sub d [Prospectusverordening](#)).⁴⁵ Bij burgercoöperaties is een dergelijke informatieverstrekking geregeld aan de orde. Dat is geen probleem als de coöperatie zelf de uitgevende instelling is. Wanneer een ander, bijvoorbeeld een dochtermaatschappij, de uitgevende instelling is, doet de coöperatie er doorgaans goed aan zich van dergelijke informatieverstrekking te onthouden.

Effecten van een dochter

De uitgifte van effecten door een dochtermaatschappij zal doorgaans in de algemene vergadering van de coöperatie worden besproken. Wellicht dat de algemene vergadering er zelfs haar goedkeuring aan geeft onder vaststelling van de bijbehorende voorwaarden en andere informatiedocumenten. Het ligt dan voor de hand dat die documenten ook via de communicatiekanalen van de coöperatie aan de leden en andere belangstellenden beschikbaar worden gesteld. In die situatie zal de coöperatie aanbieder van de effecten zijn. Ze moet zich dan als zodanig melden bij de AFM (tegelijk met de aanmelding van de aanbieding) en is dan mede aansprakelijk voor de aanbieding.

Als de coöperatie aanbieder is van de effecten ligt het voor de hand dat ze bij verdere uitvoerende betrokkenheid bij desbetreffende uitgifte ook beleggingsdiensten verleent. Het is derhalve raadzaam om te vermijden dat de coöperatie aanbieder is. Zij moet zich daartoe onthouden van gerichte verstrekking van informatie over de voorwaarden van de aanbieding en de effecten. De dochtermaatschappij treedt dan zelf als aanbieder naar voren, door deze informatie uitsluitend zelf te verstrekken.

⁴⁵ Artikel 2 sub d [Prospectusverordening](#) definieert *aanbieding van effecten aan het publiek* als “een in om het even welke vorm en met om het even welk middel tot personen gerichte mededeling waarin voldoende informatie over de voorwaarden van de aanbieding en de aangeboden effecten wordt verstrekt om een belegger in staat te stellen tot aankoop van of inschrijving op deze effecten te besluiten.”

Bemiddeling in opvorderbaar geld

Wanneer de dochtermaatschappij obligaties uitgeeft is sprake van opvorderbaar geld. De coöperatie die bij een dergelijke uitgifte als aanbieder of anderszins als tussenpersoon optreedt komt in aanraking met het verbod van [artikel 4:3 Wft](#):

Het is (...) verboden (...) in de uitoefening van een beroep of bedrijf als tussenpersoon werkzaamheden te verrichten ten behoeve van het van het publiek aantrekken of ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden.

Aangenomen moet worden dat het doorgeven van meer dan contactgegevens van gegadigden voor de obligaties aan de dochtermaatschappij al een werkzaamheid is die onder het verbod van [artikel 4:3 Wft](#) valt. Dit naar analogie van de uitleg die de AFM geeft van het begrip *bemiddelen*.⁴⁶ Ook het assisteren bij beheer en uitvoering van de overeenkomst valt volgens de AFM onder het begrip bemiddelen ([Publicatie bemiddelen](#)). Dit zou echter een uitbreiding zijn van het verbod van artikel 4:3 Wft, dat alleen betrekking heeft op van het publiek aantrekken of ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden. Het ter beschikking *hebben* van die gelden valt dus niet onder dat verbod. Daarvoor geldt echter wel het verbod van [artikel 3:5 Wft](#).

De AFM kan op aanvraag ontheffing verlenen van het verbod van artikel 4:3 Wft ([Aanvraag ontheffing bemiddeling opvorderbare gelden](#)). Crowdfundingplatforms maken daar veelvuldig gebruik van, waarbij de AFM dan nadere voorschriften verbindt aan de ontheffing.

Beleggingsobjecten

Burgercoöperaties kunnen te maken krijgen met het verbod op aanbidding van beleggingsobjecten (artikel 2:55 Wft). Beleggingsobjecten hebben betrekking op per belegger identificeerbare zaken (stoffelijke objecten).⁴⁷ Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn bij

⁴⁶ Bemiddeling heeft betrekking op financiële producten die geen financiële instrumenten zijn. Opvorderbare gelden zijn op zichzelf geen financiële producten (en ook geen financiële instrumenten). Toch had de wetgever met artikel 4:3 Wft de term *bemiddelen* op het oog ([TK 29708 19](#) p. 495): “Opvorderbare gelden als zodanig kwalificeren niet als financiële producten. Daarom wordt in plaats van de term bemiddelen de formulering «als tussenpersoon werkzaamheden te verrichten ten behoeve van» voorgesteld. Hiermee is geen inhoudelijke wijziging beoogd.” Zodoende is het gepast om bij bepaling van de reikwijdte van artikel 4:3 Wft rekening te houden met de uitleg die de AFM geeft van *bemiddelen*. Deze is te vinden in voetnoot 39 en in de [Publicatie bemiddelen](#) uit 2014 van de AFM.

⁴⁷ Artikel 1:1 Wft definieert een beleggingsobject als a) een zaak, een recht op een zaak of een recht op het al dan niet volledige rendement in geld of een gedeelte van de opbrengst van een zaak (...) welke anders dan om niet wordt verkregen, bij welke verkrijging aan de verkrijger een rendement in geld in het vooruitzicht wordt gesteld en waarbij het beheer van de zaak hoofdzakelijk wordt

postcoderoosprojecten. Dat is dan het geval wanneer bepaalde zonnepanelen aan bepaalde participanten zijn toegewezen, en deze participanten de geldelijke opbrengst van die specifieke panelen genieten. In veruit de meeste gevallen zal dat echter niet aan de orde zijn, daar de opbrengst van een zonnestroomsysteem doorgaans wordt 'gepooled'. De opbrengst wordt daarbij aan participanten toegedeeld naar rato van ieders aandeel in het totale systeem, en niet op basis van de 'performance' van individuele panelen die aan desbetreffende participant zijn toegewezen. Structureren van een postcoderoosproject als een beleggingsobject ligt dan ook niet voor de hand, en zal ook niet snel per ongeluk gebeuren.

Het is in het algemeen niet aan te bevelen om beleggingsobjecten aan te bieden. Het resultaat is namelijk dat dan ofwel een vergunning benodigd is, of dat aan maximaal 99 consumenten mag worden aangeboden (artikel 2 lid 1 Vrijstellingsregeling Wft). Als er bijvoorbeeld meer dan 99 consumenten in desbetreffend postcodegebied wonen zou dan een vergunning benodigd zijn om het aanbod voor al deze bewoners te kunnen laten gelden.

uitgevoerd door een ander dan de verkrijger; of b) een ander bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen recht.

4 Overeenkomst op afstand

Het proces van aanbidding, inschrijving en toekenning van effecten gebeurt vaak via het internet. De resulterende overeenkomst komt dan ‘langs elektronische weg’ en ‘op afstand’ tot stand.⁴⁸ Daarvoor gelden gedetailleerde voorschriften. Deze hebben onder andere betrekking op de wijze waarop de wederpartij moet worden geïnformeerd, en wat diens rechten zijn wanneer dat niet correct is gebeurd.

Informatieplicht

[Artikel 6:227b BW](#) stelt algemene eisen aan de informatie die aan de wederpartij moet worden verstrekt voordat de overeenkomst langs elektronische weg tot stand komt. Deze informatie moet duidelijk, begrijpelijk en ondubbelzinnig zijn en betreft:

- a. de wijze waarop de overeenkomst tot stand zal komen en in het bijzonder welke handelingen daarvoor nodig zijn;
- b. het al dan niet archiveren van de overeenkomst nadat deze tot stand zal zijn gekomen, alsmede, indien de overeenkomst wordt gearchiveerd, op welke wijze deze voor de wederpartij te raadplegen zal zijn;
- c. de wijze waarop de wederpartij van door hem niet gewilde handelingen op de hoogte kan geraken, alsmede de wijze waarop hij deze kan herstellen voordat de overeenkomst tot stand komt;
- d. de talen waarin de overeenkomst kan worden gesloten;
- e. de gedragscodes waaraan hij zich heeft onderworpen en de wijze waarop deze gedragscodes voor de wederpartij langs elektronische weg te raadplegen zijn.

Voor internetverkoop gelden bovendien de uitgebreidere informatieplichten genoemd in [artikel 6:230m BW](#) en [6:230v BW](#). Deze zijn bijvoorbeeld van toepassing bij online verkoop van energie aan consumenten. Ze zijn echter niet van toepassing op de aanbidding van effecten ([artikel 6:230h lid 2 sub b BW](#)).

Beschikbaarstelling van de voorwaarden

De voorwaarden van de overeenkomst moeten voor of bij het sluiten van de overeenkomst aan de wederpartij ter beschikking worden gesteld ([artikel 6:227b](#) lid 2 en artikel 6:234 lid 2).

⁴⁸ Van een overeenkomst op afstand is sprake wanneer de overeenkomst tot stand komt zonder gelijktijdige persoonlijke aanwezigheid van koper en verkoper en waarbij, tot en met het moment van het sluiten van de overeenkomst, uitsluitend gebruik wordt gemaakt van een of meer middelen voor communicatie op afstand (artikel 6:230g BW).

Dat moet op zodanige wijze gebeuren dat deze door die wederpartij kunnen worden opgeslagen en voor hem toegankelijk zijn ten behoeve van latere kennisneming.

Ontbindingsrecht

Zolang de voorwaarden niet zijn verstrekt heeft de wederpartij het recht om de overeenkomst te ontbinden (artikel 6:234 lid 5). Dat recht heeft hij ook zolang hij niet is geïnformeerd over de archivering en raadpleegbaarheid van de overeenkomst, en zolang hij niet is geïnformeerd over eventuele toepasselijke gedragscodes mocht de coöperatie zich daaraan hebben verboden ([artikel 6:227b](#) lid 5 BW).

Vernietigbaarheid

De overeenkomst is vernietigbaar indien deze tot stand is gekomen onder invloed van schending van de overige informatieplichten genoemd in [artikel 6:227b](#) lid 1 BW (zie hierboven onder a, c en d). De bewijslast ligt daarbij bij de dienstverlener (afgezien van punt d, de taal van de overeenkomst). De wederpartij heeft onder omstandigheden ook de mogelijkheid om zich op het standpunt te stellen dat geen aanvaarding heeft plaatsgevonden en er derhalve geen overeenkomst tot stand is gekomen (artikel 6:217 BW; MvT, Kamerstukken II 2001/02, 28 197, nr. 3, p. 56).

Bevestigingsplicht

De overeenkomst ‘op afstand’ moet worden bevestigd (artikel 6:227c lid 2 BW). Zolang dat niet is gebeurd kan de wederpartij de overeenkomst ontbinden. Het ligt voor de hand om bij die bevestiging de wederpartij te wijzen op diens herroeprecht. Dat recht heeft hij als hij consument is, waaronder is te verstaan een “natuurlijke persoon die handelt voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit vallen” (artikel 6:230g lid 1 sub a BW).

Herroeprecht

Het herroeprecht betreft een recht op ontbinding van de overeenkomst zonder opgave van redenen. Voor internetverkoop volgt dat recht uit [artikel 6:230o BW](#). De koper moet op dat recht worden gewezen voordat de overeenkomst bindend wordt ([artikel 6:230m lid 1 sub h BW](#)). Bij een overeenkomst op afstand inzake effecten volgt het herroeprecht uit [artikel 6:230x lid 2 BW](#). Aanwezigheid van een herroeprecht behoort tot de essentiële informatie die in het geval van een uitnodiging tot aankoop niet mag worden weggelaten (misleidende omissie ex [artikel 6:193e sub e BW](#)). Het wettelijke herroeprecht geldt alleen ten aanzien van consumenten, zoals hiervoor gedefinieerd.

Verdere informatievoorziening

Ook nadat de overeenkomst tot stand is gekomen dient de wederpartij te worden geïnformeerd. Zo dient hij gemakkelijk, rechtstreeks en permanent toegang te hebben tot de gegevens genoemd in [artikel 3:15d BW](#)⁴⁹ waaronder:

- identiteit en vestigingsadres;
- contactgegevens waaronder het elektronische postadres;
- inschrijvingsnummer bij de Kamer van Koophandel; en
- het btw-identificatienummer.

Daarnaast ligt het voor de hand dat houders van effecten gedurende de looptijd van de overeenkomst door de uitgevende instelling worden geïnformeerd over haar toestand en over wezenlijke wijzigingen in de verstrekte informatie over de effecten.

Uitgevende instelling

Als de uitgevende instelling zelf degene is die haar effecten aanbiedt aan het publiek zijn de informatieplichten relatief beperkt. Dat verandert echter wanneer een andere (rechts)persoon met betrekking tot die effecten beleggingsdiensten verleent. Dat kan het geval zijn wanneer de coöperatie bemiddelend optreedt ten aanzien van effecten uitgegeven door een dochtermaatschappij. De coöperatie kan dan in de rol belanden van beleggingsonderneming. Zij is dan onderworpen aan uitgebreide informatieplichten ingevolge de Wft en de Europese verordeningen betreffende de markten voor financiële instrumenten ('MiFID'). In deze inleiding wordt op die plichten niet verder ingegaan. Aangenomen wordt dat de coöperatie het vermijdt een relevante bemiddelende rol te vervullen met betrekking tot effecten uitgegeven door een dochtermaatschappij.

Gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijkheid

Het kan echter voorkomen dat de coöperatie en haar dochtermaatschappij(en) een geïntegreerde database gebruiken voor zowel het leden- als het effectenregister. Het is dan raadzaam dat zij hierover afspraken maken en vastleggen zoals bedoeld in [artikel 26 AVG](#): gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijkheid. In dat geval bepalen moeder en dochter(s) samen de doeleinden en middelen van de gegevensverwerking. Ook stellen ze op transparante wijze hun respectieve verantwoordelijkheden vast met betrekking tot de verwerking. Een en ander wordt vastgelegd in een onderlinge regeling waaruit blijkt welke rol

⁴⁹ De informatieplicht van [artikel 3:15d BW](#) bewerkstelligt dat afnemers van diensten van de informatiemaatschappij op elk moment over de voorgeschreven informatie kunnen beschikken (MvT, Kamerstukken II 2001/02, 28197, 3, p. 41). Onder een dienst van de informatiemaatschappij moet blijkens de parlementaire geschiedenis worden verstaan een online dienst, waarbij sprake is van een economische activiteit (MvT, Kamerstukken II 2001/02, 28 197, nr. 3, p. 12).

ieder van de gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken vervult en wat de verhouding van elk van hen is met de betrokkenen. De wezenlijke inhoud van die regeling wordt aan de betrokkenen beschikbaar gesteld. Het ligt voor de hand om dat laatste te integreren met de verplichte informatieverstrekking ingevolge de AVG (artikel 13).

Totstandkoming van de overeenkomst

Een overeenkomst komt tot stand door aanvaarding van een aanbod ([artikel 6:217](#) lid 1 BW). Die aanvaarding heeft bij een overeenkomst op afstand doorgaans de vorm van het aanklikken van een OK-knop, al dan niet aangevuld met het plaatsen van een of meer vinkjes.

Met een vinkje wordt dan ingestemd met een specifieke verklaring of set van voorwaarden. Deze instemming wordt vervolgens bevestigd en overgebracht door het aanklikken van de OK-knop.

Een website moet zodanig zijn ingericht dat de wederpartij eventuele onbedoelde bedieningshandelingen kan opmerken en herstellen voordat de overeenkomst tot stand komt ([artikel 227c](#) lid 1; MvT, Kamerstukken II 2001/02, 28197, nr. 3, p. 58).

Betalingsverplichting

Bij gewone internetverkoop aan consumenten moet het bestelproces bovendien zodanig zijn ingericht dat de overeenkomst niet tot stand kan komen zonder dat duidelijk is gemaakt dat een betalingsverplichting wordt aangegaan. Daartoe moet bij de OK-knop bijvoorbeeld worden vermeld: *bestelling met betalingsverplichting* ([artikel 6:230v lid 3 BW](#)).

Ondertekening

De 'ondertekening' van de overeenkomst kan in principe in iedere vorm geschieden. Deze kan ook in een of meer gedragingen besloten liggen (artikel 3:37 lid 1 BW). Zo is het uit eigen beweging tijdig verrichten van betaling ingevolge de overeenkomst op te vatten als bekrachtiging van de overeenkomst.

In aanvulling hierop heeft de (Europese) wetgever kaders aangereikt voor elektronische ondertekening. Centraal daarin staat de Europese verordening (910/2014) betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronisch transacties in de interne markt ('eidas-verordening').

Elektronische handtekening

Een elektronische handtekening is gedefinieerd als: 'gegevens in elektronische vorm die gehecht zijn aan of logisch verbonden zijn met andere gegevens in elektronische vorm en die door de ondertekenaar worden gebruikt om te ondertekenen' (artikel 3 lid 10 [eidas-verordening](#)).

De eidas-verordening onderscheidt naast de elektronische handtekening ook de geavanceerde en de gekwalificeerde elektronische handtekening.⁵⁰ Deze laatste wordt altijd met een schriftelijke handtekening gelijk gesteld ([artikel 25 lid 2 eidas-verordening](#); [TK 34413 3](#), p. 63). Andere elektronische handtekeningen hebben alleen dezelfde rechtsgevolgen als schriftelijke handtekeningen als dat door de omstandigheden wordt gerechtvaardigd. Daarvoor moeten ze voldoende betrouwbaar zijn, mede gelet op het doel waarvoor de elektronische handtekening is gebruikt ([artikel 3:15a BW](#)).

Passende oplossing

Coöperaties kunnen zodoende een passende oplossing kiezen voor de wijze waarop een overeenkomst langs elektronische weg tot stand komt en hoe de wederpartij daarbij wordt geïdentificeerd. Vaak wordt daarbij gesteund op de identificatieprocedures van banken door de wederpartij in het kader van de overeenkomst via zijn eigen bankrekening te laten betalen.

Een elektronische handtekening en een elektronisch tijdstempel mogen in gerechtelijke procedures niet terzijde worden geschoven omdat deze elektronisch is of niet is gekwalificeerd (artikel 25 lid 1 en artikel 41 lid 1 eidas-verordening).

Onder elektronisch tijdstempel is daarbij te verstaan: 'gegevens in elektronische vorm die andere gegevens in elektronische vorm verbinden aan een bepaald tijdstip en die bewijzen dat die laatstgenoemde gegevens op dat tijdstip bestonden' (artikel 3 eidas-verordening). Digitale registratie van het moment waarop een overeenkomst langs elektronische weg is aangegaan is derhalve een tijdstempel.

Aanbevelingen voor de overeenkomst op afstand	
Overeenkomst inzake effecten	Verkoop aan consumenten
<ul style="list-style-type: none"> • Zorg dat de volledige overeenkomst en alle relevante informatie voor de inschrijver beschikbaar is voordat de overeenkomst wordt aangegaan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorg dat de volledige overeenkomst en alle relevante productinformatie voor de klant beschikbaar is voordat de overeenkomst wordt aangegaan.

⁵⁰ De geavanceerde elektronische handtekening biedt waarborgen voor de verbondenheid met, de identificatie van en de uitsluitende controle door de ondertekenaar, alsmede de traceerbaarheid van wijziging achteraf van de aan de elektronische handtekening verbonden gegevens (art. 3 lid 11 jo. art. 26 eidas-verordening). De gekwalificeerde elektronische handtekening is 'een geavanceerde elektronische handtekening die is aangemaakt met een gekwalificeerd middel voor het aanmaken van elektronische handtekeningen en die gebaseerd is op een gekwalificeerd certificaat voor elektronische handtekeningen' (volgens art. 3 lid 12 eidas-verordening). De voor de gekwalificeerde elektronische handtekening benodigde certificaten worden afgegeven door vertrouwensdiensten die onder publiekrechtelijk toezicht staan en die aan technische en procedurele eisen moeten voldoen.

<ul style="list-style-type: none"> • Zorg dat de inschrijver de volledige overeenkomst en alle relevante informatie kan bewaren op een 'duurzame drager', bijvoorbeeld door download via pdf. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorg dat de klant de volledige overeenkomst en alle relevante informatie kan bewaren op een 'duurzame drager', bijvoorbeeld door download via pdf.
<ul style="list-style-type: none"> • Doe uiterlijk bij aangaan van de overeenkomst de verplichte opgaven volgens de artikelen 3:15d en 6:227b lid 1 BW. Maak de consument bovendien attent op zijn herroeprecht. 	<ul style="list-style-type: none"> • Doe uiterlijk bij aangaan van de overeenkomst de verplichte opgaven volgens de artikelen 3:15d, 6:227b lid 1 en artikel 6:230m BW inclusief vermelding van het wettelijke herroeprecht en de bijbehorende herroeptermijn.
	<ul style="list-style-type: none"> • Zorg dat de consument niet kan bestellen zonder dat hem duidelijk is gemaakt dat hij een betalingsverplichting aangaat.
<ul style="list-style-type: none"> • Bevestig de overeenkomst per omgaande (artikel 6:227c lid 2 BW). 	<ul style="list-style-type: none"> • Bevestig de overeenkomst per omgaande (artikel 6:227c lid 2 BW).
<ul style="list-style-type: none"> • Herhaal vermelding van de wettelijke herroeptermijn van 14 dagen, gedurende welke betrokkene de overeenkomst kosteloos en zonder opgave van redenen kan ontbinden (artikel 6:230x BW). 	<ul style="list-style-type: none"> • Herhaal vermelding van het wettelijke herroeprecht en de bijbehorende herroeptermijn en verwijs naar het wettelijk voorgeschreven herroepformulier (modelformulier voor ontbinding opgenomen in bijlage I, deel B, van richtlijn 2011/83/EU).
<ul style="list-style-type: none"> • Maak de verdere gang van zaken rondom de toekenning en verkrijging van de effecten voor de inschrijver inzichtelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Maak de verdere gang van zaken rondom de levering van betreffende producten en diensten voor de klant inzichtelijk.

5 Aansprakelijkheid

Een burgercoöperatie is aansprakelijk voor (de gevolgen van) haar doen en laten. Zo kan zij worden aangesproken uit onrechtmatige daad en op nakoming van verplichtingen. Ook kan zij strafbare feiten begaan ([artikel 51 Sr](#)). Bij aansprakelijkheid moet zij verhaal op haar vermogen accepteren. Andersom kan de coöperatie van anderen nakoming vorderen en vergoeding van schade die haar is toegebracht.

Aansprakelijkheid van de leden

Het vermogen van een coöperatie kan onvoldoende zijn om aan al haar verplichtingen te kunnen voldoen. In dat geval zijn de leden en oud-leden aansprakelijk voor een eventueel tekort, tenzij dat in de statuten uitdrukkelijk is uitgesloten ([artikel 2:55](#) en [artikel 2:56 lid 1 BW](#)). Die uitsluiting moet blijken uit de naam van de coöperatie. Deze moet dan eindigen met de letters U.A. (uitsluiting van aansprakelijkheid). Bij burgercoöperaties zal de aansprakelijkheid doorgaans op deze wijze zijn uitgesloten. Anders is het voor burgers (en anderen) bezwaarlijk om zich bij de coöperatie aan te sluiten.

Beperkte aansprakelijkheid

Via de statuten kan de leden-aansprakelijkheid ook worden beperkt, bijvoorbeeld tot een maximum bedrag per lid. Bij beperkte aansprakelijkheid zijn de (oud) leden weliswaar aansprakelijk, maar niet voor het volledige tekort. In dat geval moet de naam van de coöperatie eindigen met de letters B.A. (beperkte aansprakelijkheid).

Wettelijke aansprakelijkheid

Wanneer de statuten de aansprakelijkheid van leden niet uitsluiten of beperken geldt de wettelijke aansprakelijkheid (W.A.). Dit betekent dat de leden in gelijke delen, of volgens andere statutaire maatstaf, opdraaien voor een tekort.

Wanneer de (oud) leden aansprakelijk worden gesteld zijn ze gehouden om desgevraagd naast hun aandeel in het geraamde tekort ook een opslag te voldoen van maximaal 50%. Deze dient “tot voorlopige dekking van een nadere omslag voor de kosten van invordering en van het aandeel van hen, die in gebreke mochten blijven aan hun verplichting te voldoen” ([artikel 2:55 lid 3 BW](#)).

Ontbinding van de coöperatie

De wettelijke en de beperkte aansprakelijkheid zijn pas aan de orde bij ontbinding van de coöperatie. Van ontbinding is onder andere sprake:

- wanneer de algemene vergadering daartoe besluit;
- wanneer er geen leden meer zijn; of

- na faillietverklaring.

Zie voor het volledige overzicht van de gevallen waarin een coöperatie wordt ontbonden [artikel 2:19 BW](#). Faillietverklaring levert op zichzelf geen ontbinding. Dit gebeurt alleen als het faillissement wordt opgeheven wegens gebrek aan baten ([artikel 16 lid 1 Fw](#)) of wanneer de staat van insolventie intreedt ([artikel 173 lid 1 Fw](#)). In dat laatste geval moet de curator tot vereffening overgaan, waarna duidelijk wordt hoe groot het tekort is dat op de leden en oud-leden wordt verhaald.

Oud-leden

Wat de oud-leden betreft gaat het in beginsel om leden die “minder dan een jaar te voren hebben opgehouden leden te zijn” (artikel 2:55 lid 1 BW). De statuten kunnen echter afwijkende regels bevatten ten aanzien van de aansprakelijkheid van oud-leden.

Volledige naam

Als de coöperatie niet haar volledige naam voert inclusief de letters U.A. of B.A. kunnen de leden geen beroep doen op de uitsluiting of beperking van aansprakelijkheid. Alleen voor telegrammen en reclames maakt de wet een uitzondering ([artikel 2:56 lid 2 BW](#)). Algemeen wordt echter aangenomen dat ook bij elektronische communicatie (zoals e-mail) met verkorte naam kan worden gewerkt. Niet-naleving van de vermeldingsplicht is echter strafbaar ([artikel 1 sub 4 WED](#)).

Jaarrekening

De statutaire regeling voor beperking of uitsluiting van aansprakelijkheid dient te worden weergegeven in de jaarrekening van de coöperatie ([artikel 2:392 lid 1 sub c BW](#)).

Afbakening

De hier besproken ledenaansprakelijkheid betreft aansprakelijkheid van de leden vanwege schulden van de coöperatie. Het gaat niet om andere bijdragen die van de leden gevorderd kunnen worden, zoals inleg en contributie. Ook vallen vorderingen voortvloeiend uit de ledenovereenkomsten er niet onder.

Bestuursaansprakelijkheid

Vermogensrechtelijk wordt een burgercoöperatie gelijk behandeld als een natuurlijk persoon (artikel 2:5 BW). Anders dan een natuurlijk persoon kan zij echter niet zelfstandig handelen en haar wil bepalen. Daarom wordt zij vertegenwoordigd en bestuurd door (uiteindelijk) natuurlijke personen. Deze personen kunnen uit hoofde van hun bestuursfunctie aansprakelijk zijn. Alle bestuurders zijn namelijk, ongeacht hun taakverdeling, jegens de coöperatie aansprakelijk voor de algemene gang van zaken ([artikel 2:9 lid 2 BW](#)). Het gaat hier om hoofdelijke aansprakelijkheid (‘ieder voor het geheel’) in geval van onbehoorlijk bestuur.

Onbehoorlijk bestuur

Van onbehoorlijk bestuur is sprake als geen redelijk denkend bestuurder - onder dezelfde omstandigheden - zo gehandeld zou hebben. Mede bepalend voor de aansprakelijkheid is de vraag of de bestuurder maatregelen heeft getroffen om de gevolgen van onbehoorlijk bestuur af te wenden. Hierin moet hij niet nalatig zijn geweest. Wanneer een bestuurder ziet dat een medebestuurder zijn taken niet goed vervult en daardoor onbehoorlijk bestuur dreigt, zal hij moeten ingrijpen, ook wanneer de desbetreffende taak aan de medebestuurder is toebedeeld ([TK 31763 3](#), p. 8).

Om bestuurders niet kopschuw te maken wordt bestuursaansprakelijkheid niet lichtzinnig aangenomen. Er moet sprake zijn van een ernstig verwijt aan desbetreffende bestuurder. Ook als hij als bestuurder een onrechtmatige daad begaat geldt de maatstaf van het ernstige verwijt.

Onrechtmatige daad

Een bestuurder is ook aansprakelijk wanneer hij een verplichting aangaat namens de coöperatie terwijl hij weet dat de coöperatie deze verplichting niet zal kunnen nakomen, en ook geen verhaal zal kunnen bieden voor daaruit voortkomende schade. Deze aansprakelijkheid is gebaseerd op de algemene onrechtmatige daad ([artikel 6:162 BW](#)).

Bestuurstaak

Het bestuur is belast met het besturen van de coöperatie ([artikel 2:44 lid 1 BW](#)). Daaronder valt leiding geven en zorgen voor een goede taakvervulling van de coöperatie, haar deelneming aan het maatschappelijk verkeer en voor het functioneren van haar organisatie. De statuten kunnen de bevoegdheid van het bestuur beperken. Die bevoegdheden vallen dan toe aan de algemene vergadering ([artikel 2:40 lid 1 BW](#)).

Het bestuur draagt eigen verantwoordelijkheid en hoeft op eigen terrein in beginsel geen aanwijzingen van de algemene vergadering op te volgen.

Belang van de coöperatie

Met invoering van de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen ([EK 34491](#)) worden bestuurders wettelijk verplicht zich bij de vervulling van hun taak te richten naar het belang van de coöperatie en de met haar verbonden onderneming (toekomstig artikel 2:44 lid 3 BW).

Tegenstrijdig belang

De wet bestuur en toezicht rechtspersonen introduceert bovendien een nieuwe regeling bij tegenstrijdig belang. De huidige regeling voorziet in de mogelijkheid dat de algemene vergadering een of meer personen aanwijst om de coöperatie te vertegenwoordigen wanneer de coöperatie een tegenstrijdig belang heeft met een of meer bestuurders ([artikel 2:47 BW](#)). De nieuwe regeling moet voorkomen dat een bestuurder met een direct of indirect persoonlijk

belang (dat strijdig is met het belang van de coöperatie) bij een bepaald onderwerp, deelneemt aan de beraadslaging en besluitvorming daarover binnen het bestuur.

De huidige regeling over tegenstrijdig belang wordt geschrapt. De nieuwe regeling wordt toegevoegd aan artikel 2:44 BW (lid 3 en 4) met de volgende strekking.

Bij de vervulling van hun taak richten de bestuurders zich naar het belang van de coöperatie en de met haar verbonden onderneming of organisatie.

Een bestuurder neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang bedoeld in het vorige lid. Wanneer hierdoor geen bestuursbesluit kan worden genomen, wordt het besluit genomen door de raad van commissarissen. Bij ontbreken van een raad van commissarissen, wordt het besluit genomen door de algemene vergadering, tenzij de statuten anders bepalen.

Aansprakelijkheid bij faillissement

De wet bestuur en toezicht rechtspersonen maakt bestuurders wettelijk aansprakelijk voor een tekort bij faillissement van de coöperatie. Voor bestuurders van kapitaalvennootschappen (BV en NV) bestaat een dergelijke aansprakelijkheid al ([artikel 2:138 BW](#)). Betreffende regeling wordt ook van toepassing op bestuurders van coöperaties (toekomstig artikel 2:50a BW).

Het gaat daarbij om hoofdelijke aansprakelijkheid van iedere bestuurder voor het tekort bij vereffening na faillissement. Deze aansprakelijkheid wordt echter niet lichtzinnig aangenomen. Er dient sprake te zijn van kennelijk onbehoorlijk bestuur als oorzaak van het faillissement.

Het onbehoorlijke bestuur moet hebben plaatsgevonden binnen een periode van drie jaren voor het faillissement ([artikel 2:138 lid 6 BW](#)). Valt het kennelijk onbehoorlijke bestuur buiten deze periode, dan kan de curator nog wel een vordering op grond van artikel 2:9 BW instellen.

Of sprake was van onbehoorlijk bestuur wordt beoordeeld naar hetgeen het bestuur voorzag of kon voorzien op het moment dat het zijn taak vervulde ([TK 16631 6](#), p. 3). Het is niet de bedoeling om bestuurders te straffen voor onopzettelijke fouten en domheid.

Vermoeden van onbehoorlijk bestuur

In bepaalde situaties wordt onbehoorlijk bestuur vermoed. Dat is het geval wanneer het bestuur niet heeft voldaan aan zijn administratieplicht ([artikel 2:10 BW](#)) of de jaarrekening niet binnen 12 maanden heeft gepubliceerd ([artikel 2:394 BW](#)). In die gevallen wordt bovendien vermoed dat de onbehoorlijke taakvervulling het faillissement heeft veroorzaakt. De kans op aansprakelijkheid voor een tekort na faillissement wordt dan levensgroot.

Kring van aansprakelijke personen

De aansprakelijkheid voor een tekort na faillissement geldt ook voor personen die weliswaar geen statutair bestuurder waren, maar wel het beleid van de vennootschap hebben bepaald of mede hebben bepaald, als ware zij bestuurder.

Tot de bestuurders worden gerekend zowel zij die onbehoorlijk bestuurden als degenen die bestuurder waren op het moment van faillietverklaring. Een aangesproken bestuurder heeft de mogelijkheid om zich te disculperen. Hiertoe moet hij dan bewijzen dat hem geen verwijt treft van het onbehoorlijke bestuur *en* dat hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen ervan af te wenden ([artikel 2:138 lid 3 BW](#)).

Prospectusaansprakelijkheid

Als de coöperatie effecten uitgeeft is zij verantwoordelijk voor de in het prospectus opgenomen informatie. Deze verantwoordelijkheid kan echter ook liggen bij haar leidinggevend, toezichhoudend of besturend orgaan of bij de aanbieder of de garant ([artikel 5:1 lid 1 Wft](#)). Tegen deze achtergrond schrijft de prospectusverordening het volgende voor.

“De voor het prospectus en enige aanvulling daarvan verantwoordelijke personen worden duidelijk in het prospectus geïdentificeerd met vermelding van hun naam en functie of, ingeval van rechtspersonen, de naam en de statutaire zetel, waarbij tevens een door deze personen afgelegde verklaring is opgenomen dat, voor zover hun bekend, de gegevens in het prospectus in overeenstemming zijn met de werkelijkheid en dat geen gegevens zijn weggelaten waarvan de vermelding de strekking van het prospectus zou kunnen wijzigen” (artikel 11 Prospectusverordening).

Aldus wordt aansprakelijkheid geconstrueerd van de voor het prospectus verantwoordelijke personen. Doorgaans zullen dat de bestuurders zijn van de coöperatie. Als de effecten door een dochtermaatschappij worden uitgegeven betreft het de bestuurders van die dochtermaatschappij.

Geen prospectusplicht

Meestal geven burgercoöperaties echter geen prospectus uit. Dit vanwege de kleine omvang van hun uitgaven (minder dan 5 miljoen euro op jaarbasis). De hiervoor genoemde verklaring is dan niet verplicht. Desondanks mag aansprakelijkheid worden verondersteld voor de informatieverstrekking rond de uitgifte. Gelet op het wettelijke informatiedocument dat bij gebruikmaking van vrijstelling van de prospectusplicht aan de beleggers beschikbaar moet worden gesteld, is het bovendien aannemelijk dat de bestuurders zich blootstellen aan aansprakelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de over die effecten verstrekte informatie ([bijlage A Vrijstellingsregeling Wft](#)).

Wettelijke basis

Aansprakelijkheid voor informatie bij uitgifte van effecten kan voortvloeien uit onrechtmatige daad, dwaling of bedrog. Voor consumenten geldt bovendien het specifieke beschermende regime omtrent oneerlijke handelspraktijken. Onder consument is daarbij te verstaan een natuurlijk persoon die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf ([artikel 6:193a lid 1 sub a BW](#)). Niet-consumenten kunnen gebruik maken van de wettelijke regeling rond misleidende reclame.

Oneerlijke handelspraktijken

De wettelijke regeling voor oneerlijke handelspraktijken geeft gedetailleerde voorschriften met betrekking tot wat een coöperatie moet, mag en niet mag doen in verkoopprocessen jegens consumenten.⁵¹ Daarbij gelden zwarte lijsten van misleidende of agressieve handelingen. Een voorbeeld van een handelspraktijk die onder alle omstandigheden misleidend wordt geacht is het presenteren van een wettelijk consumentenrecht als een onderscheidend kenmerk van het aanbod van de coöperatie ([artikel 6:193g sub j BW](#)).

Misleidende omissie

Ook geeft de wet voorschriften met betrekking tot de essentiële informatie die de gemiddelde consument nodig heeft om een geïnformeerd besluit over een transactie te nemen ([artikel 6:193d lid 2](#)). Daartoe behoren de aanwijzingen in artikel 6 van de prospectusverordening ([artikel 6:193f sub g BW](#)).⁵² Als de onderhavige informatie niet wordt verstrekt is sprake van een misleidende omissie. Dat is een misleidende handelspraktijk die - naast de agressieve handelspraktijken - wordt gerekend tot de oneerlijke handelspraktijken. Langs deze weg worden elementaire instructies voor de inhoud van een prospectus ook van belang voor een aanbieding van effecten die is vrijgesteld van de prospectusplicht.

Hoe dan ook zal bij aanbieding van effecten adequate informatie moeten worden geboden. Een handelspraktijk is namelijk ook misleidend indien informatie wordt verstrekt die feitelijk onjuist is, zoals ten aanzien van de voornaamste kenmerken van het product ([artikel 6:193c lid 1 en 2 BW](#)).

⁵¹ Onder een handelspraktijk is te verstaan: iedere handeling, omissie, gedraging, voorstelling van zaken of commerciële communicatie, met inbegrip van reclame en marketing, van een handelaar, die rechtstreeks verband houdt met de verkoopbevordering, verkoop of levering van een product aan consumenten ([artikel 6:193a lid 1 sub d BW](#)). Handelaar is een natuurlijk persoon of rechtspersoon die handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf of degene die ten behoeve van hem handelt ([artikel 6:193a lid 1 sub b BW](#)).

⁵² Zie het onderwerp 'Essentiële informatie' in het onderdeel 'Financiering van burgercoöperaties'.

Herroeptermijn

De wettelijke instructies voor handelspraktijken leiden er ook toe dat de herroeptermijn bij overeenkomst op afstand met betrekking tot effecten al in de precontractuele fase moet worden genoemd. In geval van een uitnodiging tot aankoop wordt die informatie namelijk essentieel geacht ([artikel 6:193e sub e BW](#)).

Gevolgen van oneerlijke handelspraktijken

Wanneer een consument zich beroept op een oneerlijke handelspraktijk is het aan de coöperatie om de materiële juistheid en volledigheid van de informatie die zij heeft verstrekt aannemelijk te maken, gelet op de omstandigheden van het geval ([artikel 6:193j lid 1 BW](#)). Een oneerlijke handelspraktijk maakt de coöperatie aansprakelijk voor de dientengevolge ontstane schade. Een overeenkomst die als gevolg van een oneerlijke handelspraktijk tot stand is gekomen, is vernietigbaar ([artikel 6:193j BW](#)).

Misleidende reclame

De wettelijke regeling van oneerlijke handelspraktijken biedt bescherming aan consumenten. Niet-consumenten kunnen zich niet op deze regeling beroepen. Zij kunnen daarentegen gebruik maken van de wettelijke regeling voor misleidende reclame. Deze biedt niet-consumenten bescherming tegen misleidende informatieverstrekking over goederen of diensten. Uitdrukkelijk is daaronder ook het weglaten van essentiële informatie (misleidende omissie) begrepen ([artikel 6:194 lid 2 BW](#)).

De aansprakelijkheid voor misleidende reclame betreft het openbaar maken van een misleidende mededeling. Voor openbaarheid is het voldoende dat het (bedrijfsmatig handelende) publiek kennis kan nemen van de mededeling ([TK 13611 3](#), p. 9). Onder openbaar gemaakte mededelingen vallen bijvoorbeeld een prospectus en het verplichte informatiedocument bij aanbidding van effecten aan het publiek.

Media niet aansprakelijk

Het publiciteitsmedium dat de mededeling ter kennis van het publiek brengt blijft echter buiten schot. Dat volgt uit [artikel 6:195 BW](#) dat de consequenties van misleidende reclame voorbehoud aan “degene die inhoud en inkleding van de mededeling geheel of ten dele heeft bepaald of doen bepalen”. Ratio hiervan is dat van de media een intensieve controle van de aangeboden reclame niet te vergen is ([TK 13611 3](#), p. 7 en [TK 13611 6](#), p. 24).

Misleidende omissie

Voor een misleidende omissie maakt het niet uit of sprake is van een persoonlijke of een openbaar gemaakte mededeling. Zo kan ook bij een individueel uitgebrachte offerte beroep op misleidende reclame worden gedaan wanneer essentiële informatie is weggelaten ([artikel 6:194 lid 2 BW](#)).

Rechtsgevolgen van misleidende reclame

Beroep op misleidende reclame verschaft de benadeelde belegger (die geen consument is) bewijslastverlichting. Als een coöperatie wegens misleidende reclame wordt aangesproken wordt zij voor schuldig gehouden, tenzij ze haar onschuld bewijst. De eiser hoeft dus slechts te stellen dat en te onderbouwen waarom de mededeling misleidend is. De coöperatie zal vervolgens aannemelijk moeten zien te maken dat haar geen blaam treft of dat de schade anderszins niet voor haar rekening dient te komen.

Misleidende reclame maakt een niet-consument bevoegd een tegen zijn wil aangegane overeenkomst eenzijdig op te zeggen ([TK 33712 8](#), p. 8).

6 Het UBO-register en de WWFT

Burgercoöperaties krijgen te maken met de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (WWFT). Deze wet introduceerde het begrip ‘uiteindelijk belanghebbende’ (‘ultimate beneficial owner’ afgekort ‘UBO’). Rondom dit begrip wordt door de overheid een register opgezet. Coöperaties en andere entiteiten moeten daarin hun UBO-informatie registreren. Dat register gaat naar verwachting in 2020 van start, als extensie van het handelsregister. Vanaf dan wordt het voor (de meeste) entiteiten verplicht om toereikende, accurate en actuele informatie bij te houden over hun UBO’s (artikel 10b, eerste lid, WWFT) en dit bij de Kamer van Koophandel te deponeren.

WWFT-instelling

De WWFT schept hoofdzakelijk verplichtingen voor bepaalde dienstverleners (‘WWFT-instellingen’) waaronder banken, advocaten en notarissen. Deze moeten hun cliënten identificeren en verdachte transacties melden. Een burgercoöperatie kan zelf ook als WWFT-instelling kwalificeren. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer ze beleggingsdiensten verleent en bijgevolg beleggingsonderneming is.

In deze verkenning wordt aangenomen dat de coöperatie het vermijdt om instelling te zijn in de zin van de WWFT. Dat betekent onder andere dat ze niet mag kwalificeren als bank of beleggingsinstelling noch als beleggingsonderneming. Deze begrippen zijn behandeld in het hoofdstuk over de Wft, waarbij is aangegeven wanneer de coöperatie wel of niet als zodanig kwalificeert. Burgercoöperaties moeten zich daarvan bewust zijn, en er bij hun inrichting en handelen terdege rekening mee houden. De kans dat een burgercoöperatie als WWFT-instelling kwalificeert is aanzienlijk.

Cliëntenonderzoek

De identificatieplicht voor WWFT-instellingen vereist dat deze hun cliënten kennen, hun activiteiten monitoren en inzicht hebben in hun organisatiestructuur (cliëntenonderzoek [hoofdstuk 2 WWFT](#)). Daarbij moet de WWFT-instelling van elke client vaststellen wie de *uiteindelijk belanghebbenden* (UBO’s) zijn. Zij mag daarbij niet blind varen op het UBO-register.

Cliëntenonderzoek moet onder andere worden uitgevoerd bij aangaan van de zakelijke relatie met de cliënt en bij verrichting van een transactie of samenstel van transacties van ten minste € 15.000. De gegevens die in het kader van het cliëntenonderzoek zijn verzameld moeten actueel worden gehouden.

Bankrekening niet meer vanzelfsprekend

De WWFT bestaat sinds 2008 en is terug te voeren op de anti-witwasrichtlijnen van de Europese Unie, die sinds 1991 in achtereenvolgende versies van kracht zijn. In 2018 is de WWFT aangescherpt waarna De Nederlandsche Bank (DNB) de druk heeft verhoogd om banken eraan te houden. Nakoming van WWFT-verplichtingen heeft nu hoge prioriteit bij banken, die er beleid en organisatie voor ontwikkelen. Burgercoöperaties hebben dit kunnen merken doordat het verkrijgen en behouden van een bankrekening minder vanzelfsprekend is geworden. Als de UBO niet bekend is mag de bank geen diensten verlenen.⁵³

Ook (mogelijke) wijziging van de UBO-situatie kan roet in het eten gooien. Van wijziging kan bijvoorbeeld sprake zijn door aanwas van leden of uitgifte van participaties. Die wijziging zal tijdig en eensluidend bij bank en UBO-register verwerkt moeten zijn, anders bestaat de kans dat de bank haar dienstverlening staakt.

UBO

UBO is de natuurlijke persoon die de uiteindelijke eigenaar is van of zeggenschap heeft over een vennootschap of andere juridische entiteit ([artikel 1 lid 1 WWFT](#) / artikel 10a WWFT).

Banken moeten vaststellen wie UBO is, en deze vaststelling verifiëren met het UBO-register (zodra dat operationeel is). Rechtspersonen, waaronder coöperaties en besloten vennootschappen, moeten hun UBO's in dat register inschrijven (wanneer dat operationeel is). Die inschrijving moet overeenstemmen met de bevindingen van de bank uit haar clientonderzoek. Eventuele verschillen moet de bank terugmelden aan UBO-register, dat wordt ondergebracht bij de Kamer van Koophandel. Bij registratie van de UBO-informatie moeten ook alle onderliggende documenten worden gedeponereerd. Banken krijgen toegang tot die documentatie.

Voor coöperaties en hun eventuele dochtermaatschappijen is het van belang dat er eenduidigheid bestaat over wie UBO is. Het [Uitvoeringsbesluit WWFT](#) geeft aanwijzingen voor bepaling van de UBO's. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen kapitaalvennootschappen (zoals de besloten vennootschap) en overige rechtspersonen (waaronder de coöperatie).

⁵³ Bepaling van de UBO's is een belangrijk onderdeel van het cliëntenonderzoek dat WWFT-instellingen moeten uitvoeren ([artikel 3 WWFT](#)). Zolang het cliëntenonderzoek niet is afgerond en de UBO's bekend en gedocumenteerd zijn mogen WWFT-instellingen geen zakelijke relatie met desbetreffende client aangaan ([artikel 5 lid 1 WWFT](#)). Wanneer een WWFT-instelling lopende haar relatie met een client niet meer in staat is om de UBO's te identificeren en verifiëren dient zij die relatie te beëindigen ([artikel 5 lid 3 WWFT](#)).

UBO bij de coöperatie

Bij een coöperatie moet in elk geval als UBO worden aangemerkt: de natuurlijke personen die de uiteindelijke eigenaar zijn van of zeggenschap hebben over de coöperatie, via:

- het direct of indirect houden van meer dan 25 procent van het eigendomsbelang in de coöperatie;
- het direct of indirect kunnen uitoefenen van meer dan 25 procent van de stemmen bij besluitvorming ter zake van wijziging van de statuten van de coöperatie; of
- het kunnen uitoefenen van feitelijk zeggenschap over de coöperatie. ([artikel 3 lid 1 sub c Uitvoeringsbesluit WWFT 2018](#)).

Onder eigendomsbelang is daarbij te verstaan: recht op uitkering uit het vermogen van de coöperatie waaronder de winst of de reserves, of op overschot na vereffening ([artikel 1 Uitvoeringsbesluit WWFT 2018](#)).

Bij feitelijk zeggenschap kan worden gedacht aan feitelijke zeggenschap in het bestuur of over het beleid van de coöperatie ([Staatsblad 2020, 147](#)).

Florerende burgercoöperaties

Bij florerende burgercoöperaties zal over het algemeen geen echte UBO aan te wijzen zijn. Deze coöperaties hebben immers een hoog democratisch gehalte met lage drempels voor toetreding en (financiële) participatie. Ze zijn gericht op het betrekken van mensen en het creëren van draagvlak onder het principe van één stem per lid. Over het algemeen zal er niemand zijn die meer dan 25% van het eigendomsbelang heeft, meer dan 25% van de stemmen heeft bij statutenwijziging of feitelijk de zeggenschap heeft.

Startende burgercoöperaties

Bij startende burgercoöperaties daarentegen is de kans groot dat er wel echte UBO's zijn. Dat is bijvoorbeeld het geval als er een initiatiefnemer is die de feitelijke zeggenschap heeft, of wanneer er maar drie leden zijn. Die leden hebben dan allen meer dan 25% van de stemmen bij statutenwijziging. Ook kan het zijn dat enkele kapitaalcrachtige personen vermogen verschaffen en daardoor meer dan 25% eigendomsbelang verwerven.

Geen UBO

Veel UBO's in burgercoöperaties zullen eigenlijk geen UBO willen zijn. Ze zetten zich juist in om hun coöperatie op eigen democratische benen te laten staan. Wat dat betreft zijn burgercoöperaties atypisch. UBO's van andere entiteiten zullen hun zeggenschap doorgaans willen behouden. De WWFT veronderstelt dan ook dat er UBO's zijn. Entiteiten zonder UBO zijn vanuit de WWFT gezien eigenlijk verdacht.

Pseudo UBO

Wanneer de situatie is bereikt dat er geen echte UBO meer is, zal moeten worden teruggevallen op het ‘hoger leidinggevend personeel’ om als pseudo-UBO te fungeren. Hiertoe behoren uitsluitend de statutair bestuurders van de coöperatie ([artikel 3 lid 6 Uitvoeringsbesluit WWFT](#)). Slechts indien het niet lukt een echte UBO aan te wijzen, mag een bestuurder als pseudo UBO worden aangewezen. Zonder (pseudo) UBO mag een bank geen diensten aan de coöperatie verlenen.

De wetgever beschouwt gebruik van een pseudo UBO als terugvaloptie: “het hoger leidinggevend personeel kan alleen dan als UBO worden aangemerkt, indien alle mogelijke maatregelen door een instelling zijn ingezet om op eerder genoemde gronden de UBO’s van een cliënt vast te stellen en indien er geen gronden bestaan voor verdenking van witwassen of financieren van terrorisme.” ([Staatsblad 2018 241](#) p. 29)

UBO-plan

Al met al is het raadzaam om te werken met een UBO-plan. Wie zal bij oprichting UBO zijn, en hoe verloopt de (pseudo) UBO situatie in de achtereenvolgende ontwikkelstadia van de coöperatie? Hoe wordt de actuele toestand telkens aannemelijk gemaakt voor het UBO-register en de bank? Wie gaat als pseudo UBO figureren wanneer er geen echte UBO is?

Proactieve opstelling

Door zelf de UBO’s te bepalen en sluitende onderbouwing daarvoor te leveren houdt de coöperatie zelf in de hand welke informatie ze de bank verstrekt. Wanneer de bank zelf op onderzoek uit moet gaan zal deze erg veel vragen, waaronder bijvoorbeeld ook het leden- en participatieregister. Als in de statuten echter is uitgesloten is dat iemand meer dan 25% van het eigendomsbelang of het stemrecht kan hebben kan dat voor de bank de reden wegnemen om het leden- en participatieregister uit te pluizen.

Onderzoeksplicht

Coöperaties zijn verplicht om zelf te onderzoeken en bij te houden wie UBO is.⁵⁴ De UBO’s zijn daarbij verplicht de coöperatie alle daartoe noodzakelijke informatie te verschaffen (artikel 10b lid 2 WWFT). Het gaat hierbij mede om actuele detailgegevens over de door de UBO’s gehouden economische belangen. De wetgever geeft daarbij de volgende toelichting.

⁵⁴ Artikel 10b lid 1 WWFT: Vennootschappen en andere juridische entiteiten winnen de gegevens en de bescheiden, bedoeld in artikel 15a, tweede, onderscheidenlijk derde lid, van de Handelsregisterwet 2007, over wie hun uiteindelijk belanghebbenden zijn in en houden deze bij. Deze gegevens en bescheiden zijn toereikend, accuraat en actueel.

“Accurate en actuele informatie over de uiteindelijk belanghebbende is immers een bepalende factor bij het opsporen van criminelen die hun identiteit anders achter ondoorzichtige juridische structuren kunnen verbergen.” Met geciteerde overweging lijkt de wetgever aan te nemen dat de coöperatie in het kader van de WWFT een eigen verantwoordelijkheid heeft bij het opsporen van criminelen. Daarbij acht ze het “van groot belang dat vennootschappen en andere juridische entiteiten accurate en actuele UBO-informatie voorhanden hebben, zodat WWFT-instellingen in staat worden gesteld het cliëntenonderzoek zo nauwkeurig, voortvarend en gedegen mogelijk uit te voeren” ([EK 35179 3](#) p. 21). In het kader van de WWFT is een coöperatie dus verdacht tenzij het tegendeel wordt bewezen. Controlerende instanties zijn de bank en andere WWFT-instellingen waar de coöperatie beroep op wil doen. De coöperatie is nu al verplicht om hieraan mee te werken (artikel 2 lid 2 [Algemene bankvoorwaarden 2017](#)).

UBO bij de besloten vennootschap

Het Uitvoeringsbesluit WWFT geeft aparte aanwijzingen voor bepaling van de UBO's bij een BV. Ook hier gaat het om natuurlijke personen die de uiteindelijke eigenaar zijn of zeggenschap hebben. Dat wordt vastgesteld op basis van aandelen, stemrechten, eigendomsbelang of andere middelen. Een direct of indirect gehouden belang of stemrecht van meer dan 25 procent maakt iemand tot UBO. Natuurlijke personen kunnen echter ook via andere middelen dan aandelen, stemrechten of eigendomsbelang de uiteindelijke eigenaar zijn van of de uiteindelijke zeggenschap hebben over een juridische entiteit, en daardoor UBO zijn.

Met name valt daarbij te denken aan groeps- en dochtermaatschappijen en zeggenschap krachtens prioriteitsaandelen of (aandeelhouders)overeenkomst. De wetgever noemt als voorbeeld: “gevallen waarin een natuurlijke persoon als aandeelhouder het recht heeft om de meerderheid van de bestuursleden van een vennootschap te benoemen of te ontslaan, ongeacht welk percentage aan aandelen wordt gehouden.” En voort: “natuurlijke personen die op basis van een overeenkomst met de vennootschap een overheersende invloed op de vennootschap kunnen uitoefenen, zoals bijvoorbeeld het geval kan zijn bij economisch eigendom.” ([Staatsblad 2018 241](#) p. 29)

Indien het niet mogelijk blijkt een natuurlijk persoon te achterhalen die de uiteindelijke eigenaar is van of de uiteindelijke zeggenschap heeft over een juridische entiteit via het houden van aandelen, stemrechten, eigendomsbelang of andere middelen, dient het hoger leidinggevend personeel van de juridische entiteit als UBO te worden aangemerkt.

Indien de vennootschap een volle dochtermaatschappij is van de coöperatie, zullen de UBO's van de coöperatie ook de UBO's zijn voor de dochtermaatschappij. Het kan echter voorkomen dat de dochtermaatschappij andere UBO's heeft dan de coöperatie. Van geval tot geval zal dat moeten worden bekeken en onderbouwd.

7 Bescherming van persoonsgegevens

Burgercoöperaties hebben te maken met personen waarvan ze gegevens vastleggen. Dit betreft allereerst hun leden en het ledenregister. Verwerking van persoonsgegevens moet echter voldoen aan de [Algemene verordening gegevensbescherming](#) (AVG). Deze verordening geeft beginselen en gedetailleerde instructies voor ‘verantwoordelijken’ en ‘verwerkers’.

Dit hoofdstuk bevat een inleiding op de AVG, voor zover van direct belang voor burgercoöperaties die geld ophalen bij hun leden. Het is geen dekkende bespreking van alle facetten van de AVG.

Persoonsgegevens

Bij persoonsgegevens gaat het om gegevens die herleidbaar zijn tot natuurlijke personen. Deze worden de *betrokkenen* genoemd ([artikel 4 sub 1 AVG](#)). Gegevens over rechtspersonen, zoals de naam en het adres van een coöperatie, zijn geen persoonsgegevens in de zin van de AVG.

De verwerkingsverantwoordelijke

Persoonsgegevens vormen geen eigendom van degene die ze verzamelt, maar een verantwoordelijkheid. De AVG spreekt dan ook niet over een eigenaar, maar over de *verwerkingsverantwoordelijke*. Dat is degene die het doel en de middelen van de gegevensverwerking vaststelt ([artikel 4 sub 7 AVG](#)). Deze verantwoordelijke moet zorgen (en kunnen aantonen) dat de gegevensverwerking voldoet aan de AVG ([artikel 24 AVG](#)).

Gestructureerde verwerking

De AVG is van toepassing op gestructureerde verwerking van persoonsgegevens die volgens bepaalde criteria toegankelijk zijn. Het hoeft dus niet noodzakelijk te gaan om geautomatiseerde verwerking. Wanneer echter sprake is van geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens valt deze hoe dan ook onder de AVG ([artikel 2 lid 1 AVG](#)).

Verwerking

Onder het begrip *verwerking* vallen onder andere het verzamelen, vastleggen, ordenen, structureren, opslaan, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, doorzenden, verspreiden, afschermen, wissen en vernietigen van gegevens ([artikel 4 sub 2 AVG](#)).

Grond van de verwerking

Verwerking van persoonsgegevens is alleen toegestaan als dit een door de AVG erkende rechtvaardigingsgrond heeft. De AVG onderscheidt er zes, te weten:

1. Toestemming van betrokkene
2. Overeenkomst met betrokkene

3. Wettelijke verplichting van de verantwoordelijke
4. Vitale belangen van een natuurlijke persoon
5. Algemeen belang
6. Gerechtvaardigd belang

Nadere beschrijving van deze gronden staat in [artikel 6 AVG](#). Verdere toelichting is te vinden op de [site van de Autoriteit Persoonsgegevens](#).

Toestemming of noodzakelijk voor gerechtvaardigd doel?

Wanneer de verwerking berust op toestemming van de betrokkene moet de verwerkingsverantwoordelijke die toestemming kunnen aantonen ([artikel 7 lid 1 AVG](#)). Bovendien moet hij de mogelijkheid bieden deze toestemming weer in te trekken ([artikel 7 lid 3 AVG](#)). Om deze reden is het, als het anders kan, niet aan te bevelen om de gegevensverwerking te legitimeren op grond van toestemming. Vaak zal er eigenlijk ook een andere reden aan de verwerking ten grondslag liggen.

Zo is het voeren van een ledenadministratie een gerechtvaardigd belang van de coöperatie, en zal het bijhouden van een effectenregister veelal gebeuren ter uitvoering van een overeenkomst. Voor dergelijke verwerkingen is dan geen toestemming nodig, en hoeft ook geen rekening te worden gehouden met het intrekken van die toestemming. Wel zal rekening moeten worden gehouden met het principe van noodzakelijkheid. Dat wil zeggen dat de gegevensverwerking tot het noodzakelijke beperkt moet blijven, gelet op het doel van de verwerking.⁵⁵ Dat doel dient dan weer gerechtvaardigd te zijn volgens een van de zes hiervoor genoemde gronden.

Niet noodzakelijke gegevens

Verwerking van niet noodzakelijke persoonsgegevens behoeft toestemming van de betrokkene. Deze toestemming moet ook weer kunnen worden ingetrokken, vanaf welk moment die gegevens dan niet meer worden verwerkt. Mogelijk moeten deze gegevens dan worden gewist. Verwerking van niet noodzakelijke gegevens op basis van toestemming verhoogt de complexiteit van de gegevensverwerking.

⁵⁵ Diverse facetten van het noodzakelijkheidsprincipe treden naar voren in [artikel 25 lid 2 AVG](#): *De verwerkingsverantwoordelijke treft passende technische en organisatorische maatregelen om ervoor te zorgen dat in beginsel alleen persoonsgegevens worden verwerkt die noodzakelijk zijn voor elk specifiek doel van de verwerking. Die verplichting geldt voor de hoeveelheid verzamelde persoonsgegevens, de mate waarin zij worden verwerkt, de termijn waarvoor zij worden opgeslagen en de toegankelijkheid daarvan. Deze maatregelen zorgen met name ervoor dat persoonsgegevens in beginsel niet zonder menselijke tussenkomst voor een onbeperkt aantal natuurlijke personen toegankelijk worden gemaakt.*

Informering van de betrokkene

Bij verkrijging van de gegevens moet de betrokkene worden geïnformeerd over de gegevensverwerking. Daarbij moeten onder andere het doel en de rechtvaardiging van de gegevensverwerking worden vermeld. Ook moet de betrokkene worden geïnformeerd over de identiteit van de verantwoordelijke, de bewaartermijn van de gegevens, en de rechten van betrokkene ingevolge de AVG ([artikel 13 AVG](#)).

Verkrijging van derden

Meestal worden de gegevens verkregen van de betrokkene zelf. Het kan echter ook zijn dat de gegevens van een derde worden verkregen. Zo kan de coöperatie persoonsgegevens ontvangen van een crowdfundingplatform, waar belangstellenden hebben ingeschreven op een publiekslening van de coöperatie. In dat geval moet de betrokkene door de coöperatie worden geïnformeerd nadat zijn gegevens van het crowdfundingplatform zijn verkregen.

Hetzelfde geldt wanneer een dochtermaatschappij persoonsgegevens heeft ontvangen van de coöperatie. De dochtermaatschappij moet de betrokkenen dan van haar gegevensverwerking op de hoogte stellen. Deze informering moet uiterlijk binnen één maand na de verkrijging geschieden, of als dat eerder is, uiterlijk op het moment van het eerste contact met de betrokkene ([artikel 14 AVG](#)).

Continue-informering

Ook los van het moment van verkrijging van persoonsgegevens moet de verantwoordelijke ervoor zorgen dat de betrokkene zich op de hoogte kan stellen van de aard en rechtvaardiging van de gegevensverwerking, en van zijn rechten ingevolge de AVG ([artikel 12 AVG](#)). De informatie die desgevraagd aan de betrokkene moet worden verschaft staat opgesomd in [artikel 15 AVG](#).

Welke informatie?

De artikelen 12, 13, 14 en 15 AVG geven overlappende instructies voor de informering van betrokkenen. Het lijkt opportuun om de te verschaffen informatie in één document te zetten, dat voldoet aan de criteria van al deze artikelen.⁵⁶ Het gaat dan om de volgende informatie (die in de genoemde artikelen nader staat toegelicht).

⁵⁶ De verschillen in de opsommingen van de artikelen 13, 14 en 15 zijn subtiel en (meestal) logisch te verklaren. Zo hoeft onder artikel 13 AVG niet te worden aangegeven welke gegevens worden verwerkt. Dat weet de betrokkene immers al, daar dit de gegevens zijn die hij op dat moment verstrekt. Wanneer de gegevens van derden worden verkregen weet de betrokkene niet om welke gegevens het gaat. Onder artikel 14 moet die informatie dan ook worden verstrekt. Datzelfde geldt wanneer de betrokkene vraagt welke categorieën van gegevens van hem worden verwerkt (artikel 15 AVG).

Informatie over de verwerking

1. Identiteit en contactgegevens van de verwerkingsverantwoordelijke(n).
2. Het doel van de verwerking.
3. De rechtsgrond voor de verwerking.
4. De gerechtvaardigde belangen van de verantwoordelijke (indien aanwezig).
5. Betrokken categorieën van persoonsgegevens.
6. Eventuele ontvangers van de persoonsgegevens.
7. Eventuele doorgifte van de persoonsgegevens naar derde landen.
8. De bewaartijd.
9. De bron van de persoonsgegevens (indien niet verkregen van betrokkene zelf).
10. Eventuele profilering of geautomatiseerde besluitvorming.

Bij profilering of geautomatiseerde besluitvorming moet nuttige informatie worden verstrekt over de onderliggende logica, alsmede het belang en de verwachte gevolgen ervan voor de betrokkene ([artikel 14 lid 2 sub g AVG](#)).⁵⁷

Informatie over de rechten van betrokkene

1. Het recht om toestemming in te trekken (indien en voor zover toestemming de rechtvaardigingsgrond is van de gegevensverwerking).
2. Het recht op inzage ([artikel 15 AVG](#)).
3. Het recht op rectificatie ([artikel 16 AVG](#)).
4. Het recht op wissing van gegevens ([artikel 17 AVG](#)).
5. Het recht op beperking van de verwerking ([artikel 18 AVG](#)).⁵⁸
6. Het recht op bezwaar tegen de verwerking ([artikel 21 AVG](#)).
7. Het recht op gegevensoverdraagbaarheid ([artikel 20 AVG](#)).
8. Het recht om een klacht in te dienen bij de Autoriteit Persoonsgegevens ([artikel 77 AVG](#)).

Met betrekking tot de punten 2 tot en met 7 moet (op begrijpelijke wijze) worden vermeld *dat de betrokkene het recht heeft de verwerkingsverantwoordelijke te verzoeken om inzage van en rectificatie of wissing van persoonsgegevens of om beperking van de hem betreffende*

⁵⁷ Onder profilering is te verstaan: elke vorm van geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens waarbij aan de hand van persoonsgegevens bepaalde persoonlijke aspecten van een natuurlijke persoon worden geëvalueerd, met name met de bedoeling zijn beroepsprestaties, economische situatie, gezondheid, persoonlijke voorkeuren, interesses, betrouwbaarheid, gedrag, locatie of verplaatsingen te analyseren of te voorspellen ([artikel 4 sub 4 AVG](#)).

⁵⁸ Onder beperken van de verwerking is te verstaan: het markeren van opgeslagen persoonsgegevens met als doel de verwerking ervan in de toekomst te beperken ([artikel 4 sub 3 AVG](#)).

verwerking, alsmede het recht tegen verwerking van bezwaar te maken en het recht op gegevensoverdraagbaarheid ([artikel 14 lid 2 sub c AVG](#)).

Het recht op bezwaar

Het recht op bezwaar moet uiterlijk bij het eerste contact met de betrokkene uitdrukkelijk onder diens aandacht worden gebracht en duidelijk en gescheiden van enige andere informatie worden weergegeven ([artikel 21 lid 4 AVG](#)).

Betrokkenen kunnen met name bezwaar maken tegen verwerking op grond van enig gerechtvaardigd belang van de verantwoordelijke of een derde. In dat geval moet de verwerking in beginsel worden gestaakt ([artikel 21 lid 1 AVG](#)). Dit is van belang voor burgercoöperaties daar de rechtvaardigingsgrond voor het voeren van een ledenadministratie in het algemeen zal zijn gelegen in het gerechtvaardigde belang daarvan. Leden kunnen zich daar dus aan onttrekken. Zij kunnen dat bijvoorbeeld ook doen, ten aanzien van bepaalde verwerkingen, zoals doorgifte van hun persoonsgegevens aan een dochtermaatschappij.

Doorgifte van gegevens

Het kan zijn dat de coöperatie gegevens doorgeeft aan derden. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer een dochtermaatschappij obligaties uitgeeft en deze bij voorkeur aanbiedt aan de leden van de coöperatie, wier contactgegevens de coöperatie dan beschikbaar stelt aan de dochtermaatschappij. Wanneer iets dergelijks aan de orde is moet de coöperatie de betrokkenen hierover informeren. Deze doorgifte moet bovendien een rechtvaardigingsgrond hebben. Daarbij valt te denken aan toestemming van de betrokkenen, opdracht van of andere overeenkomst met de betrokkene en gerechtvaardigd belang van de coöperatie. Het kan ook gaan om een gerechtvaardigd belang van de dochtermaatschappij ([artikel 6 lid 1 sub f AVG](#)).

Hierbij moet worden gelet op financieelrechtelijke aspecten. Bij uitgifte van obligaties door een dochtermaatschappij mag de coöperatie bijvoorbeeld niet méér dan alleen contactgegevens overbrengen.⁵⁹ Ze kan dus gegevens van leden overbrengen, zodat de dochtermaatschappij aan die leden een aanbod kan doen. Zou ze echter inschrijvingen overbrengen op dat aanbod dan bemiddelt ze bij aantrekking van opvorderbaar geld.⁶⁰

Gezamenlijke gegevensverwerking

De coöperatie en de dochtermaatschappij kunnen een gezamenlijke gegevensverwerking opzetten. Ze bepalen dan gezamenlijk het doel en de middelen van verwerking ([artikel 26 AVG](#)). Dat doel is dan bijvoorbeeld om te zorgen voor één coöperatieve registratie van

⁵⁹ Zie hoofdstuk 3, Financiering van burgercoöperaties, onderdeel: Bemiddeling in opvorderbaar geld.

⁶⁰ Met aanbod wordt hierbij bedoeld op het doen van een gerichte mededeling waarin informatie wordt gegeven over de voorwaarden van de aanbieding ([artikel 2 sub d Prospectusverordening](#)).

persoonsgegevens, waarbij betrokkenen eventuele adreswijziging e.d. maar één keer aan de gemeenschappelijke administratie hoeven door te geven.

Dochtermaatschappijen hebben dan direct toegang tot gegevens van leden, zodat ze hun aanbiedingen kunnen doen. De coöperatie hoeft deze gegevens daarvoor dan niet door te geven. Leden en belangstellenden kunnen al hun zaken met betrekking tot de groep van de coöperatie dan via één portal en met één keer inloggen overzien en regelen.

De dochtermaatschappij en de coöperatie hebben een gerechtvaardigd belang bij gezamenlijke gegevensverwerking. De ondernemingen van de coöperatie worden immers ten behoeve van de leden gedreven. Dan is het van belang dat deze ondernemingen over actuele contactgegevens van de leden kunnen beschikken. De leden zullen doorgaans ook niet anders verwachten dan dat ze adreswijzigingen en dergelijke slechts eenmaal aan de groep van coöperatie hoeven op te geven. Ook zullen ze verwachten dat aanbiedingen van dochtermaatschappijen ook aan hen worden gedaan, zonder dat zij daar zelf achteraan hoeven te gaan.

Vereisten voor gezamenlijke gegevensverwerking

Gezamenlijke gegevensverwerking vereist een onderlinge regeling waarin de betrokken verwerkingsverantwoordelijken vaststellen hoe en door wie hun respectieve verplichtingen ingevolge de AVG worden nagekomen. Zij mogen daarbij een contactpunt voor de betrokkenen aanwijzen, bijvoorbeeld: de coöperatie. Uit de regeling moet blijken wat de verhouding van elke verantwoordelijke met de betrokkene is ([artikel 26 AVG](#)).

De wezenlijke inhoud van de regeling moet voor de betrokkene kenbaar zijn. Het ligt voor de hand om deze op te nemen in de algemene beschrijving van de gegevensverwerking. Ook is te overwegen deze regeling te verheffen tot een door de algemene vergadering vast te stellen reglement. Dat bestendigt de rechtvaardiging van deze gegevensverwerking, en helpt om, in dialoog met de leden, de juiste balans te vinden tussen de privacy van betrokkenen, en de efficiency van gegevensverwerking.

Gegevensbescherming

Ter afronding van deze inleiding nog enkele belangrijke elementen uit de AVG.

Niveau van de gegevensbescherming

De verantwoordelijke moet de gegevens beschermen. Daartoe moet hij passende technische en organisatorische maatregelen treffen. Het niveau van de gegevensbescherming mag zijn afgestemd op de stand van de techniek, de uitvoeringskosten, alsmede op de aard, de omvang, de context en het doel van de verwerking, en voorts op de qua waarschijnlijkheid en ernst uiteenlopende risico's voor de rechten en vrijheden van natuurlijke personen ingevolge de verwerking ([artikel 25 AVG](#)). De getroffen maatregelen moeten worden geëvalueerd en indien nodig geactualiseerd ([artikel 24 AVG](#)).

De verantwoordelijke moet zorgen en kunnen aantonen dat de verwerking doeltreffend is en in overeenstemming met de AVG. Daartoe moet hij de nodige waarborgen in de verwerking inbouwen ([artikel 25 lid 1 AVG](#)) en zorgen voor een op het risico afgestemd beveiligingsniveau ([artikel 32 lid 1 AVG](#)).

Melding van inbreuken

Inbreuken moeten worden gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens ([artikel 33 AVG](#)) en de betrokkene ([artikel 34 AVG](#)). Melding kan echter achterwege blijven indien het risico voor de rechten en vrijheden van natuurlijke personen beperkt is.

Register van de verwerkingsactiviteiten

Organisaties die meer dan 249 personen in dienst hebben moeten de verwerkingsactiviteiten die onder hun verantwoordelijkheid plaatsvinden registreren. Deze verplichting geldt ook voor kleinere organisaties indien de verwerking die zij verrichten een risico inhoudt voor de rechten en vrijheden van de betrokkenen ([artikel 30 AVG](#)).

Verwerkersovereenkomst

Uitbesteding van verwerkingsactiviteiten door de verantwoordelijke is onderworpen aan gedetailleerde instructies. Degene die door een verantwoordelijke wordt ingeschakeld wordt verwerker genoemd. Verwerking door een verwerker moet zijn geregeld in een verwerkersovereenkomst, waarvan de inhoud is voorgeschreven in [artikel 28 AVG](#).

Edgar Wortmann,
Elannet BV

Bijgewerkt tot de rechtstoestand per 30 juni 2020.

Zie ook: [Coöperatief geld en renteloos krediet](#).